

Den nedre terskel for korrupsjon

Når er en «fordel» å anse som «utilbørlig» jf. straffeloven §276a, første ledd?

Kandidatnummer: 147

Antall ord: 14908

JUS399 Masteroppgave
Det juridiske fakultet

UNIVERSITETET I BERGEN

31.05.2015

Innholdsfortegnelse

Innholdsfortegnelse	2
1 Innledning.....	5
1.1 Kort om oppgavens tematikk.....	5
1.2 Aktualitet	5
1.3 Fremstillingen videre	7
2 Noen utgangspunkt.....	9
2.1 Rettskildebildet.....	9
2.1.1 Lovens ordlyd: den objective gjerningsbeskrivelse	9
2.1.2 Øvrige rettskilder.....	9
2.2 Metodisk særpreg: det strafferettslige legalitetsprinsipp.....	10
2.2.1 Hvorfor har vi et legalitetsprinsipp?.....	10
2.2.2 Legalitetsprinsippets klarhetskrav	11
3 Nærmere om de objektive vilkår for straff.....	13
3.1.1 «i anledning av stilling, verv eller oppdrag».....	13
3.1.2 «for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer».....	14
3.1.3 «gir eller tilbyr noen».....	14
3.1.4 Hva er en «fordel»?	15
4 Analyse av vilkåret «utilbørlig».....	19
4.1 Kort om vilkårets funksjon	19
4.2 Lovens ordlyd som utgangspunkt for drøftelsen	19
4.3 Hvilken betydning har fordelens verdi?	20
4.3.1 Verdiens betydning i lys av forarbeidene.....	20
4.3.2 Hvor går den økonomiske grensen for hva som er akseptabelt?.....	20
4.4 Hvilken betydning skal fordelens varighet og utforming tillegges?.....	22
4.4.1 Nærmere om fordelens utforming	22
4.4.2 Nærmere om fordelens varighet.....	23
4.5 Betydningen av at fordelen mottas som representasjon	23
4.5.1 Representasjonselementet i lys av forarbeidene og Ruterdommen.....	23
4.5.2 Bør representasjonselementet tillegges like stor betydning uavhengig av stilling?	
24	
4.6 Formålet bak fordelen som retningslinje for tilbørligheten av disposisjonen	25

4.6.1	Kort om betydningen av handlingens formål	25
4.6.2	Gjelder det et krav om rettsstridig innvirkning?	26
4.6.3	Hvilken betydning har det at motivasjonen bak fordelene er aktverdig?	27
4.7	Hvilken betydning vil det ha at det foreligger åpenhet rundt fordelene?	28
4.7.1	Graden av åpenhet i lys av forarbeid og høyesterettspraksis	29
4.7.2	Har graden av åpenhet rundt fordelene like stor betydning for den aktive bestikker som for den passive?.....	30
4.8	Betydningen av å forlange en «fordel».....	30
4.9	Betydningen av retningslinjer og etablert praksis på arbeidssstedet.....	31
4.9.1	Generelt om interne retningslinjer.....	31
4.9.2	Skal interne retningslinjer alltid tillegges like stor betydning?.....	32
4.9.3	Hvilken konsekvens bør det få at det mangler interne retningslinjer på arbeidssstedet?	33
4.9.4	Etablert praksis	34
4.10	Hvilken betydning har skillet mellom passiv og aktiv bestikker for bedømmelsen av straffansvaret?.....	35
4.10.1	Bakgrunnen for spørsmålet	35
4.10.2	Vil terskelen for overtredelse være lavere for passiv enn for aktiv bestikker (eller omvendt)?	35
4.11	Betydningen av skillet mellom offentlig og privat ansatte	36
4.11.1	Innledende betraktninger	36
4.11.2	Enkelte særlige tilfeller	40
4.11.3	Oppsummering av betydningen til skillet mellom offentlig og privat ansatte... ..	41
4.12	Hvilken betydning har det for korrupsjonsterskelen at man er ansatt i et offentlig eid selskap?	42
4.12.1	Generelt om problematikken	42
4.12.2	Den nærmere vurdering.....	42
4.13	Foreløpig oppsummering av innholdet i utilbørighetsstandardene	44
5	Avslutning	45
6	Register.....	46
6.1	Lovregister.....	46
6.2	Forarbeidsregister	46
6.3	Domsregister.....	46
6.3.1	Avgjørelser fra Høyesterett	46

6.3.2	Underinstansavgjørelser	47
6.4	Litteraturliste	47
6.4.1	Bøker	47
6.4.2	Artikler	47

1 Innledning

1.1 Kort om oppgavens tematikk

Fremstillingen skal redegjøre for den nedre terskelen til korrupsjonsbestemmelsen, som er lovfestet i straffeloven av 1902, §276a, første ledd¹. Det overordnede vurderingstemaet i lovteksten er hvorvidt man står ovenfor en «fordel» som er «utilbørlig».

Korrupsjon finner sted i mange sammenhenger. Sakstilfanget strekker seg fra de åpenbare tilfeller, og over til de høyst tvilsomme. Eksempelvis vil de fleste være enige om at den som betaler en ansatt kontante penger for å bli tildelt en leveringsavtale, klart har gått over den nedre terskelen for hva som er straffbart. Som det motsatte ytterpunkt finner man alminnelig representasjon og kundepleie, eksempelvis at man spanderer lunsj på en forretningsforbindelse. Et sted imellom disse to ytterpunktene befinner grensen seg, og dermed også tvilstilfellene. Saken omhandlet i Ruterdommen² var nettopp et slikt tilfelle hvor det var reell uenighet om grensen var passert eller ikke. I denne saken hadde en ansatt i et selskap blitt påstandert tre middager til en samlet verdi av omtrent 4.500 kr. Slik førstvoterende vurderte forholdet måtte dette være innenfor rammen av det akseptable.

På dette punktet er straffebudet symptomatisk for strafferettens område, hvor det overordnede målet ofte er å fastlegge grensen for enkeltindividets handlefrihet. På den ene siden av straffebudets grense vil man ha ulovlige og kritikkverdige handlinger, mens den andre siden representerer friheten til å gjøre egne valg. Den videre fremstillingen vil nettopp ta sikte på å belyse de særtrekk som gjelder for korrupsjonsgrensen. I det følgende skal det derfor redegjøres for grensedragningen mellom straffbar og legitim opptreden på dette området.

1.2 Aktualitet

Ut fra dagens nyhetsbilde er det ikke tvil om at korrupsjon er et høyaktuelt og tilbakevendende tema. Problemet eksisterer ikke bare internt i landet, men også utenfor rikets

---

¹ For oversiktens skyld bemerkes det at korrupsjonsbestemmelsen i den nye straffeloven av 2005, er inntatt i §387. Her finner man akkurat de samme vilkår for straff, og lovforarbeidene understreker at bestemmelsen «viderefører fullt ut straffeloven 1902 § 276 a» jf. ot.prp.nr.22 (2008-2009) s.470

² Rt.2014.786

grenser hvor norske interesser opererer. I de tilfellene som media omtaler er det sjeldent problematisk å konstatere at den objektive siden av gjerningsbestemmelsen er overtrådt. Utfordringene for rettsapparatet knytter seg nok snarere til å kartlegge omfanget av forbrytelsen, og hvem gjerningspersonene er. Med andre ord er tvilsspørsmålene i slike saker normalt knyttet til bevis, og ikke vanskelige grensedragninger for materiell strafferett.

Selv om nyhetsbildet ofte fokuserer på tilfellene hvor det åpenbart er en objektiv overtredelse av §276a, første ledd, er det ikke dermed sagt at det bare er slike forhold som har aktualitet. For offentlig ansatte og private næringsdrivende er det et vel så aktuelt tema hvor man skal trekke den nedre grensen for korrupsjonsansvar. Slike stillinger medfører normalt at en må forholde seg til mange ulike personer, og gjerne også ulike tilbud om å motta goder. Følgelig blir også spørsmålet om hva man lovlig kan motta, raskt aktuelt.

Dersom straffebudets objektive vilkår skal være oppfylt må man kunne subsumere et faktisk forhold inn under betegnelsen «utilbørlig fordel». Den nedre grensen for overtredelse av dette budet ble som påpekt nylig behandlet av Høyesterett i Ruterdommen. Selv om førstvoterende foretar en konkret drøftelse av bestemmelsen levnes det fortsatt usikkerhet om grensedragningen. Uklarheten må selvsagt ses på bakgrunn av at straffebudet er en rettslig standard. Skal det sies noe mer sikkert om grensedragningen så må Høyesterett komme med flere avgjørelser slik at en har et sammenlikningsgrunnlag som kan belyse problematikken. Det faktum at problemstillingen ikke er utførlig behandlet av Høyesterett gjør det imidlertid mer interessant å skrive om temaet.

Til tross for manglende høyesterettspraksis har det likevel vært forsøkt fra flere hold å gi veiledning om hvordan en skal unngå den nedre terskelen for korrupsjon. Blant annet har juridisk teori brukt pressen som parameter for hva en bør gjøre hvis en er i tvil om godet som tilbys er «utilbørlig». Et eksempel er følgende sitat: «en god tommelfingerregel kan være å spørre seg selv om alle sider ved forholdet vil stå seg ved et førstesideoppslag i VG»³. Tatt i betraktning at lovvilkåret er en rettslig standard som er ment å skulle speile samfunnsoppfatningen, så er ikke dette noe dårlig råd. I de fleste praktiske tilfeller vil det nok absolutt være til god hjelp for aktørene som forholder seg til regelverket på daglig basis. Ut fra et domstolsperspektiv er rådet imidlertid ikke en tilfredsstillende angivelse av terskelen for straffansvar. I lys av grunnleggende hensyn som forutberegnelighet, er det uheldig at mer

---

³ Ane Grimelid, Christian Hjort, Heddy Ludvigsen, Henrik Smiseth, Monica Syrdal, Hanne Zimmer, Janicke Wiggenm, «Etikk, og offentlige anskaffelser», 1.utgave Oslo 2012, heretter kalt Grimelid mfl, s.34.

inngående rettslige analyser av hvordan grensen trekkes ikke eksisterer i større grad. Et viktig bidrag i retning av å fremme forutberegnelighet ligger derfor i å gi en teoretisk og komprimert fremstilling av aktuelt rettsstoff. Det er først og fremst dette fremstillingen tar sikte på å gjøre. Med denne redegjørelsen håper jeg å kunne bidra til at det teoretiske stoffet blir mer samlet og lettere tilgjengelig for de aktørene som forholder seg til regelverket.

1.3 Fremstillingen videre

I den videre fremstillingen vil fokuset være rettet på å gi en rettslig analyse av det objektive hovedvilkåret for korrupsjonsstraff, nemlig hva som er «utilbørlig». Analysen vil ta utgangspunkt i lovteksten og dennes ordlyd som presenteres under punkt 2.1 om rettskildebildet. Betydningen av loven som utgangspunkt for drøftelsen skal dessuten vies mer oppmerksomhet på generelt plan under punkt 2.2, om metodiske særpreg. Videre i fremstillingen skal store deler av hovedpunkt 3 benyttes til å redegjøre for de øvrige vilkår i §276a. Særlig vil det i dette punktet bli knyttet en del bemerkninger til hva som er en «fordel». Dersom dette vilkåret ikke er oppfylt vil heller ikke problemet om hva som er «utilbørlig» oppstå.

Etter bemerkningene som følger av hovedpunkt 3, skal det i punkt 4 tas utgangspunkt i kildetilfanget og gis en nærmere vurdering av de moment som er relevante. Som den videre fremstilling vil vise blir det nødvendig med en ganske utførlig analyse av enkelte moment. Å gi en meningsfylt beskrivelse av grensdragningen forutsetter en grundig behandling. Underveis i analysen vil det derfor være aktuelt å bevege seg fortløpende fra mer overordnede perspektiv ned til ganske konkrete typetilfeller. En slik fremgangsmåte er imidlertid ikke særegen for korrupsjon. Snarere tvert imot er det et særtrekk ved hele strafferetten at man i den objektive vurderingen beveger seg mellom både grunnleggende rettsstatsverdier og konkrete hensyn i den enkelte sak.

Når de ulike momentene skal analyseres nærmere i punkt 4, vil dette skje fortløpende. Først og fremst vil momentene bli behandlet selvstendig. Til tross for dette overlapper momentene hverandre, og det vil være vanskelig å holde analysen av hvert enkelt moment helt atskilt. Det primære formålet med punkt 4 vil være å klargjøre de enkelte momentenes bidrag til fastleggelsen av utilbørlighetsterskelen.

For oversiktens skyld nevnes allerede her noen av de momentene som vil være sentrale i den videre vurderingen. Blant annet er terskelen som følger av ordlyden viktig. I tillegg er det aktuelt å se hen til verdien av fordelene, motivasjonen bak ytelsen, og interne retningslinjer hos arbeidsgiver. Samlet sett er de nevnte indikatorene godt egnet til å si noe om rettsstridigheten av den fordelene som vurderes. På dette punktet er også korrupsjonsbestemmelsen sammenfallende med øvrige straffebestemmelser; når man vurderer om den nedre terskel er overtrådt er dette et spørsmål om hva som er rettsstridig atferd⁴.

Før fremstillingen tar fatt på selve analysen av utilbørighetsstandarder, vil det imidlertid først bli gitt en redegjørelse for enkelte viktige utgangspunkt. Først skal det, som antydning, gis en redegjørelse for rettskildebildet og legalitetsprinsippets betydning for den videre analysen.

---

⁴ Se for øvrig Henry John Mæland «Norsk alminnelig strafferett», 1. utgave Bergen 2012, heretter Mæland, s. 93-94 hvor han gir en gjennomgang av rettsstridskravets funksjon og muligheten for å tolke straffebud innskrenkende.

2 Noen utgangspunkt

2.1 Rettskildebildet

2.1.1 Lovens ordlyd: den objective gjerningsbeskrivelse

Korrupsjonsbestemmelsen i §276 a, første ledd er delt i to. I bokstav a har lovgiver definert det straffbare forholdet som kalles passiv korrupsjon⁵. Dette er gjort på følgende måte:

«For korrupsjon straffes den som for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer

Et tilbud om en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag».

Videre er aktiv korrupsjon definert i bokstav b hvor det uttrykkes at

«For korrupsjon straffes den som gir eller tilbyr noen en utilbørlig fordel i anledning av stilling, verv eller oppdrag».

I drøftelsen av den nedre terskelen for korrupsjon vil utgangspunktet måtte tas i lovens ordlyd, og bidraget den kan gi. Den nærmere betydningen lovtekst og ordlyd har på strafferettens område skal som påpekt behandles mer inngående under punkter 2.2 om legalitetsprinsippet.

2.1.2 Øvrige rettskilder

Selv om bidraget fra lovens ordlyd utgjør et viktig argument i utilbørlighetsvurderingen, må grensen trekkes på bakgrunn av bidrag fra hele rettskildebildet. Tatt i betraktning at ordlyden er såpass upresis blir det særlig aktuelt å se hen til andre rettskilder for å presisere innholdet i den endelige rettsregelen. På dette punktet vil lovens forarbeid kunne gi betydningsfulle bidrag.⁶

---

⁵ Begrepsbruken aktiv og passiv korrupsjon bygger her på odelstingsproposisjonen, blant annet s.12. Uttrykket er også innarbeidet i øvrige teoretiske fremstillinger om emnet, se eksempelvis Bjørn Stordrange, «Forbrytelser mot vårt økonomiske system» 3.utgave, Oslo 2014, heretter Stordrange s. 124

⁶ Det bemerkes at forarbeidene til korrupsjonsbestemmelsen i den nye straffeloven av 2005, ikke har noen egen redegjørelse for utilbørlighetsvurderingen. I stedet henviser de til redegjørelsen for utilbørlighetsbegrepet i ot.prp.nr. 78(2002-2003), jf. ot.prp.nr.22 (2008-2009) s.470. Forarbeidene til den nye straffeloven vil derfor ikke gi noen nye bidrag til tolkningen av bestemmelsen i §276a.

Når det gjelder høyesterettspraksis er det dessverre begrenset med avgjørelser som kaster lys over den nedre terskelen. Etter at loven ble vedtatt i 2003 har det kun vært et tilfelle hvor spørsmålet ha kommet på spissen. Dette var i den såkalte Ruterdommen, som er omtalt ovenfor. I tillegg til denne avgjørelsen vil også eldre rettspraksis forut for lovvedtakelsen fortsatt kunne tenkes relevant. Dette har sammenheng med forarbeidene som uttaler at den nye loven ikke var «ment å heve straffbarhetsterskelen»⁷. I den grad eldre rettspraksis belyser grensetilfeller for korrupsjon vil dette altså fortsatt kunne tenkes å ha gyldighet.

I vurderingen av straffansvar for korrupsjon er det også en rekke ulike hensyn som gjør seg gjeldende, og som vil være aktuelle bidragsfaktorer i den nærmere drøftelsen. Et av de mest grunnleggende hensynene er forutberegnelighetshensynet, som allerede er nevnt i forbindelse med legalitetsprinsippet. Dette må veies opp mot hensynet til straffebudets effektivitet underveis i analysen. Effektivitetshensynet er blant annet uttrykt i forarbeidene, hvor det uttales at det er «sentralt å sikre effektive virkemidler for å motvirke korrupsjon nasjonalt»⁸. I tillegg er det et viktig hensyn å sikre tilliten til både private og offentlig ansatte⁹. Samlet sett vil disse hensynene være viktige kilder i den senere terskelvurderingen.

Når det gjelder juridisk teori er ikke problemstillingen om terskelen for korrupsjon undergitt noen særlig utbredt eller grundig behandling. Fra dette utgangspunktet er det likevel to unntak, herunder Bjørn Stordrange, og Robin Thrap-Meyer^{10 11}. Disse har gjennom sine verk kommet med aktuelle analyser, og underveis i vurderingen vil deres synspunkter også bli benyttet.

2.2 Metodisk særpreg: det strafferettslige legalitetsprinsipp

2.2.1 Hvorfor har vi et legalitetsprinsipp?

---

⁷ Ot.prp.nr.78(2002-2003) (heretter Ot.prp). s. 6

⁸ Ot.prp. s. 5

⁹ Ot.prp. s. 6

¹⁰ Robin Thrap-Meyer, «Om straffelovens §§ 112 og 113(.) En studie av korrupsjon som strafferettslig problem», Manuskript, Oslo 1999, heretter Thrap-Meyer.

¹¹ Thrap Meyers avhandling er riktignok skrevet før de fragmentariske korrupsjonsreglene etter eldre rett, ble sammenstilt i det som i dag er §276a. Til tross for dette har behandlingen fortsatt relevans i den grad generelle hensyn omtales. Disse har ikke forandret seg drastisk selv om reglene nå er samlet i en generelt utformet bestemmelse.

Straff er alminnelig akseptert som noe av det mest inngripende en rettsstat kan utsette borgerne for. Som et ledd i å beskytte borgerne mot vilkårlige overgrep og maktmisbruk har det utviklet seg et prinsipp om at straff må ha hjemmel i lov¹². I vårt moderne rettssamfunn kalles dette legalitetsprinsippet. Selv om det nærmere innholdet er utviklet over tid så har det strafferettslige legalitetsprinsipp eksistert lenge. Den rettslige forankringen følger av Grunnloven §96, første ledd, «Ingen kan dømmes uten etter lov». Når det gjelder straff for korrupsjon er lovkravet gjennomført ved bestemmelsen i §276a, første ledd.

2.2.2 Legalitetsprinsippets klarhetskrav

Legalitetsprinsippet stiller ikke bare et særskilt krav til hjemmelsgrunnlaget for domfellelse og straff. Slik prinsippet er utlagt av Høyesterett gjelder det også kvalitative krav til selve rettsgrunnlaget¹³. Kravet om en lovbestemmelse som angir det straffbare forhold er med andre ord bare et utgangspunkt. Slik Høyesterett har formulert denne delen av legalitetsprinsippet, må også den aktuelle lovhjemmelen være tilstrekkelig klar¹⁴. Upresise lovhjemler som gjør det vanskelig å trekke grensen for straffansvar er altså noe som helst ikke skal forekomme. Dette må selvsagt ses på bakgrunn av forutberegnelighetshensyn¹⁵.

Med utgangspunkt i det ovenfornevnte er det nærliggende å anta at rettslige standarder utgjør et problem i møte med klarhetskravet. Et slikt synspunkt er til dels også riktig, nettopp fordi rettslige standarder ikke er særlig presise formuleringer. På den annen side gjør bruken av rettslige standarder at det blir mulig å foreta romslig og tilpassede vurderinger av hvert enkelt tilfelle. Slike bestemmelser bidrar også til at lovregler utformet som standarder blir tilpasningsdyktig i møte med samfunnsutviklingen. Samtidig er det også et poeng at straffebestemmelser normalt skal gjelde generelt. Gjennom en bestemt formulering søker man gjerne å ramme mange konkrete handlinger som er straffverdige. Som fremstillingen vil vise er utilbørighetsvilkåret et godt eksempel på dette. Skal bestemmelsen bli et effektivt virkemiddel mot korrupsjon må det nødvendigvis aksepteres at lovbestemmelsen blir noe upresis. I slike tilfeller har også Høyesterett godtatt at ordlydens ikke alltid er så bestemt som

---

¹² Mæland, s. 84. Se i samme retning Erik Monsen, «Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk», 1.utgave Bergen 2012, heretter Monsen, s.142

¹³ Monsen, s.141

¹⁴ Monsen, s. 141 og 145

¹⁵ Se også Mæland s. 85 hvor han uttrykker at «jo mer konkret og klart avfattet reglene utformes, jo mer sikres hensynet til forutberegnelighet»

den helst burde være. Dette har man så kompensert for ved å være tilsvarende restriktiv i tolkningen¹⁶.

Som vist her under punkt 2.2 må en altså tillegge ordlyden stor betydning av flere grunner. For det første følger dette allerede av at man er på strafferettens område hvor det kreves lovhjemmel. Videre må en på bakgrunn av høyesterettspraksis også være særlig oppmerksom på anvendelsen av lovteksten i dette tilfellet, da den er utformet som en rettslig standard. Etter dette blir en grundig behandling av lovteksten et viktig metodisk utgangspunkt. Slutningene som trekkes i denne fasen vil få stor betydning når korrupsjonsterskelen skal fastlegges. Før utilbørighetsvilkåret analyseres nærmere, skal det imidlertid først gis en gjennomgang av de øvrige objektive vilkår for straff, i det påfølgende punktet nedenfor.

---

¹⁶ Eksempelvis kan det vises til Rt.2005.1628. Her vurderte Høyesterett rekkevidden av pornografibestemmelsen i strl. §204. I dommen uttaler førstvoterende at «Anvendelsen av rettslige standarder som grunnlag for straffereaksjoner er ikke uproblematisk på bakgrunn av de hensyn som ligger til grunn for lovkravet i Grunnloven §96... denne typen straffebestemmelser må tolkes med varsomhet». Avgjørelsen er også vist til hos Mæland s.86

3 Nærmere om de objektive vilkår for straff

3.1.1 «i anledning av stilling, verv eller oppdrag»

Uavhengig av om vurderingstemaet er aktiv eller passiv korrupsjon, gjelder det et tilknytningskrav mellom bestikkelsen og mottakerens posisjon. Det er dette forholdet lovgiver har søkt å få frem ved å innta «i anledning av stilling, verv eller oppdrag» som vilkår for straff. Det er med andre ord kombinasjonen av en «utilbørlig fordel» og en gitt posisjon på mottakers hånd som sammen utgjør det straffbare forhold. Sagt på en annen måte er ikke straffebudet overtrådt bare fordi mottakeren har fått en uakseptabel fordel. I tillegg til fordelene må det altså finnes bevist utover rimelig tvil at den er mottatt i egenskap av å inneha en bestemt posisjon¹⁷.

Når det gjelder ulike tilknytningsmåter følger det av opplistingen «stilling, verv eller oppdrag» at omfanget er vidt¹⁸. Det spiller ingen rolle hvordan tilknytningen kategoriseres. Faste ansatte, innleide personer som skal utføre en enkeltstående jobb og medlemmer av styret eller andre administrative organ vil være omfattet etter ordlyden. Avgjørende for §276a er altså at det må foreligge en viss tilknytning til en posisjon. Hvordan tilknytningen nærmere skal karakteriseres er imidlertid av mindre interesse. Som angitt vil de fleste praktiske tilfeller være omfattet av bestemmelsen.

Bakgrunnen for kravet om tilknytning til en bestemt posisjon må søkes i samspillet mellom fordelene og posisjonen til mottaker. Det er først og fremst sammenhengen og innvirkningen fordelene har på mottakerens stilling som er samfunnsskadelig. Det at man eksempelvis gir store pengegaver eller lukrative reiser vil isolert sett ikke være særlig farlig. Problemet oppstår først når gaven kan tenkes å innvirke på jobben til mottaker. Hva gjelder den nærmere betydningen av innvirkningselementet så skal dette undergis en nærmere behandling senere i fremstillingen.

---

¹⁷ Ot.prp. s.54 Presiserer at fordeler som ikke har «**sammenheng** med vedkommendes stilling, verv eller oppdrag, .. faller utenfor bestemmelsens virkeområde»(min utheving).

¹⁸ Ot.prp. s.53-54 Uttrykker at den vide utformingen er en utvidelse av personkretsen korrupsjonsansvaret rammer, sammenliknet med eldre rettstilstand. På dette punktet representerer altså bestemmelsen en nyvinning.

3.1.2 «for seg eller andre krever, mottar eller aksepterer»

Som påpekt er den passive mottakers forøvelsesmåte beskrevet i bestemmelsens første ledd, bokstav a. Etter ordlyden favner straffansvaret alle måter å komme i kontakt med en «utilbørlig fordel» på. Ifølge bestemmelsen spiller det altså ingen rolle om tiltalte aktivt etterspør fordelene eller bare passivt mottar den. Det er også verdt å merke seg at den passive bestikker heller ikke trenger å ha mottatt fordelene for å havne i straffansvar. Etter bestemmelsen ligger fullbyrdelsestidspunktet allerede der tiltalte har akseptert tilbudet om en utilbørlig fordel¹⁹.

Ut fra bestemmelsen spiller det tilsynelatende heller ingen rolle hvem fordelene tilfaller. Så lenge vilkåret om tilknytning og «utilbørlig fordel» er oppfylt, vil innehaver av posisjonen risikere straff uavhengig av hvem mottaker er. Å tilgodese andre gjennom sin posisjon og på bekostning av arbeidsgiver er dermed også straffbart. Sett fra samfunnets, og en eventuell arbeidsgivers ståsted er denne løsningen også fornuftig. Dersom målet er å sikre korrekt saksbehandling, eller forhindre at en ansatt opptrer illojalt mot bedriften, kan det være det samme hvem fordelene ender hos. Så lenge den gis i anledning av en ansatts posisjon er mottakeren altså av underordnet interesse.

3.1.3 «gir eller tilbyr noen»

Forøvelsesmåten for den aktive bestikker er beskrevet i bokstav b. Etter ordlyden favner også bestemmelsen de fleste måter å formidle en «utilbørlig fordel» på. Slik bestemmelsen er formulert spiller det ingen rolle om man overleverer fordelene til mottaker, eller om man bare kommet med et tilbud. I likhet med passiv korrupsjon er det altså ikke et krav for fullbyrdet overtredelse at fordelene faktisk ytes²⁰. Dersom aktiv og passiv bestikker sammenliknes blir det også klart at spørsmålet om hvem som initierer utvekslingen ikke er av betydning. Den passive kan enten «gi(r)» fordelene, eller den aktive kan som sagt «kreve» fordelene. Dette er også presisert i forarbeidene²¹.

---

¹⁹ Se Ot.prp. s.57. Det understrekes videre i proposisjonen at det normalt er et krav at «aksepten er kommet frem til den annen part».

²⁰ Stordange omtaler dette som at loven «rammer en forsøkshandling; det som er et forsøk på å bestikke, regnes som en fullbyrdet overtredelse, i det den fremskutte fullbyrdelse rammes for yterens del» s. 142

²¹ Ot.prp s. 57. Det uttales det at «Det er likegyldig hvem som tar initiativet til at fordelene ytes»

Den aktive bestikker må nødvendigvis rette godet, eller tilbudet om godet, til en mottaker. I loven er mottaker av godet ganske vidt formulert gjennom bruken av ordet «noen». I likhet med aktiv korrupsjon kan dermed fordelene gis til andre enn den passive bestikker²².

Forarbeidene trekker eksempelvis frem at straffansvar vil være aktuelt om fordelene går til et ideelt formål²³. En entreprenør som tilbyr den kommunale saksbehandleren å sponse sønnens fotballag for å få godkjent en søknad, gjør seg dermed skyldig i korrupsjon. Slik må regelen nødvendigvis også være dersom den skal gi et effektivt vern. De fleste personers interesser rekker normalt lengre enn bare til seg selv.

3.1.4 Hva er en «fordel»?

Uavhengig av om straffansvaret vurderes etter bokstav a eller b, er den objektive gjerningsbeskrivelsen formulert likt. Forholdet må gjelde en «utilbørlig fordel». Når de øvrige vilkår er brakt på det rene, gjenstår med andre ord to elementer som må klarlegges før subjektiv skyld blir et tema. Det må for det første være en «fordel» i spill mellom sakens parter. Videre må fordelene være av en slik karakter at de når opp til terskelen «utilbørlig». I denne delen av fremstillingen rettes fokuset mot det første elementet. I det videre er spørsmålet hva som er en «fordel».

Vilkåret angir utvekslingsobjektet for korrupsjonshandlingen. I kjernetilfellet for korrupsjon vil dette typisk være en gjenstand, som den aktive bestikker gir til mottakeren.

Når det gjelder det nærmere innholdet av hva som er en «fordel», gir ikke ordlyden veldig mye veiledning. Bidraget som kan hentes ut ved en språklig slutning rekker ikke lenger enn at forholdet må gjelde et positivt element for mottakeren. Det åpenbare eksempelet er rene pengetransaksjoner. I de tilfellene vil det ikke være tvil om at vilkåret er oppfylt. I samme retning vil en selvsagt finne alle mulige former for fysiske gjenstander som har økonomisk verdi. Typiske eksempler vil være alt fra sjokolade og blomster, til redskaper og klær. Når det gjelder fysiske objekter med et minimum av økonomisk eller praktisk verdi, er det kun fantasien som setter grenser.

Til tross for at fysiske gjenstander er det meste nærliggende eksempelet, følger det allerede av ordlyden at vilkåret favner videre. I forarbeidene er dette utdypet nærmere, eksempelvis er

---

²² Ot.prp. s.54

²³ Ot.prp. S. 54-55

tjenester trukket frem som et alternativ. Blant annet kan en tenke seg bistand fra advokat eller seksuelle tjenester²⁴. Det blir videre uttrykt på samme sted i forarbeidene at det heller ikke er et krav at godet har materiell verdi. Også fordeler av mer ideell karakter uten noen form for direkte økonomisk verdi kan anses som en «fordel». Blant annet nevnes tildeling av en orden, eller opptak i en sammenslutning man ellers ikke ville hatt adgang til.

Videre vil det også etter ordlyden kunne anses som en «fordel» å slippe et onde. Eksempelvis kan en tenke seg at det skal bygges ny vei i kommunen og at veiens trasé skal gå gjennom et område hvor det ligger flere hus. For den som eier et av disse husene vil det utvilsomt være en «fordel» å slippe unna ekspropriasjonen som følger med slik utbygging. Dersom huseieren tilbys muligheten til å unngå ekspropriasjon, eksempelvis som betaling for å gjøre en tjeneste, er for så vidt lovens vilkår oppfylt. Spørsmålet vil da være om det å slippe unna ekspropriasjon er «utilbørlig» ut fra øvrige forhold i saken. Med utgangspunkt i det ovenfornevnte må det sies at både ordlyd og forarbeid legger opp til en vid forståelse av «fordel».

Den vide forståelsen av uttrykker er også fulgt opp i rettspraksis. Et illustrerende tilfelle er Høyesteretts avgjørelse i Rt.2011.1495. Her vurderte retten om det var grunnlag for straffansvar når en polititjenestemann hadde fått utbetalt penger for en jobb han utførte som namsfullmektig. Førstvoterende uttalte i dommen at pengesummen måtte ses som en «fordel». Dette gjaldt ikke bare den rene betalingen til polititjenestemannen. Også det faktum at han fikk refundert utgifter i forbindelse med oppdraget ble vurdert til å være en fordel. På dette punktet innebærer avgjørelsen at en strekker meningsinnholdet i lovteksten ganske langt.

Selv om «fordel» er tolket vidt, vil det normalt være lett å avgjøre hva som faller innenfor og utenfor. Dersom spørsmålet om hva som er en fordel virkelig settes på spissen er det imidlertid ikke åpenbart hva svaret skal bli. Hvordan skal man eksempelvis bedømme en gjenstand som er totalt uten praktisk og økonomisk verdi, men som den passive bestikker likevel ønsker seg? Sagt på en annen måte kan man spørre om vurderingen av hva som er en «fordel» skal være helt objektiv, eller om det også er grunnlag for å vektlegge mottakerens oppfatning. Dersom vurderingen skal være helt objektiv, vil resultatet bli at en aldri kommer

---

²⁴ Ot.prp. s.54

til utilbørighetsvurderingen i det skisserte tilfellet. Dette skyldes at det ikke vil være noen «fordel» å vurdere tilbørigheten av.

Den mest nærliggende forståelsen av ordlyden er nok at det må gjelde en gjenstand eller tjeneste med et minimum av økonomisk verdi. Ses dette i sammenheng med at lovtolkningen gjelder en bestemmelse på legalitetsprinsippets område, taler gode grunner for at den objektive forståelsen skal legges til grunn.

På den annen side stenger ikke ordlyden for å vektlegge mottakerens subjektive oppfatning av fordelene. Legalitetsprinsippet er derfor ikke direkte til hinder for å velge denne løsningen.

Videre taler også hensynet til en effektiv korrupsjonsbestemmelse for samme resultat. Dersom man skal oppnå et effektivt vern av de interesser bestemmelsen beskytter så må samtlige gjenstander eller tjenester den ansatte ser seg tjent med være omfattet. Da kan det ikke være avgjørende at det objektivt sett ikke har noen påviselig verdi.

I motsatt retning kan det vises til de likebehandlingshensyn som gjør seg gjeldende. Dersom det først åpnes for å vektlegge subjektive forhold hvor det objektivt sett ikke er noen «fordel», bør en også legge vekt på subjektive forhold hvor det objektivt sett er en «fordel». Som illustrasjon kan en reise spørsmålet om saksbehandleren som mottar et tilbud om handtverkertjester, uten å ha behov for dette, egentlig mottar en «fordel». Den ansatte har på den ene side fått tilbudt en verdifull ytelse, men på den andre side har vedkommende ikke bruk for det aktuelle godet. Skal dette lede til at handtverkertjenesten ikke anses som en fordel?²⁵ Svaret her må nok være at tjenesten likevel blir å anse som en fordel selv om subjektive forhold nok taler imot. Når betydningen av subjektive forhold her skyves i bakgrunnen, taler likhetshensyn for at de gis samme behandling i vurderingen av om en gjenstand uten verdi likevel er en «fordel».

Videre er det også et poeng at det vil gi en retts teknisk enklere regel dersom man ser vekk fra subjektive forhold og kun vurderer «fordel» ut fra et objektivt synspunkt. Ved å droppe tiltaltes subjektive syn på hva gjenstanden er verdt²⁶ slipper en også unna et vanskelig

---

²⁵ Eksempelet er hentet fra Thrap-Meyer s. 279

²⁶ Ikke å forveksle med kravet om at tiltalte må ha subjektiv skyld

bevistema²⁷. Rettstekniske hensyn tilsier at man skal nøye seg med å vektlegge den objektive verdien når en tar stilling til hva som er en «fordel».

Til tross for at gode grunner tilsier en objektiv vurdering av «fordel» må det likevel legges avgjørende vekt på uttalelser i forarbeidene. Her uttrykkes det at «alt den passive bestikker ser seg tjent med..., er å anse som en fordel».²⁸ På bakgrunn av uttalelsen er resultatet at det ikke nødvendigvis er avgjørende for bedømmelsen at den aktuelle gjenstanden ikke har økonomisk verdi objektivt sett. Etter omstendighetene vil mottakeres subjektive oppfatning resultere i at gjenstanden likevel blir å bedømme som en «fordel».

Som vist underveis i punkt 2.2.4 favner vilkåret «fordel» meget vidt. Det ligger ingen egentlig begrensning i uttrykket, og skranken for hva som anses straffbart følger først og fremst av karakteristikken «utilbørlig». Når fremstillingen nå går over til hovedpunkt 3 er det nettopp denne skranken som skal undergis en nærmere behandling.

---

²⁷ Thrap-Meyer s. 281

²⁸ Ot.prp. s.54

4 Analyse av vilkåret «utilbørlig»

4.1 Kort om vilkårets funksjon

Som vist ved gjennomgangen av øvrige vilkår i bestemmelsen skal det ikke mye til før de er oppfylt. For å motvirke at straffansvaret blir for vidt, har lovgiver forsøkt å snevre bestemmelsens virkeområde noe inn. Dette er gjort ved å innta et tilleggsvilkår om at fordelen må være «utilbørlig». Rettsstridsbegrensningen blir dermed avgjørende for hvilke goder det vil være straffbart å motta som offentlig saksbehandler eller ansatt i et privat selskap. Samtidig har en også sagt noe om hva som kan gis av gaver og oppmerksomheter uten å havne i straffansvar. Utilbørlighetsstandarden angir dermed partenes handlingsrom. En kan eksempelvis godt gi gaver til kommunalt ansatte, men da må gaven ligge innenfor grensen som følger av vilkåret «utilbørlig». Dersom grensen for det tilbørlige passerer vil en kunne bli straffet under forutsetning av at de øvrige straffbarhetsvilkår er til stede.

4.2 Lovens ordlyd som utgangspunkt for drøftelsen

Ordlyden av «utilbørlig» legger ganske strenge føringer for hva som skal til før bestemmelsens objektive side er oppfylt. Terskelen synes med andre ord å være høy. Det er i utgangspunktet ikke nok at den aktuelle disposisjonen som vurderes fremstår som uheldig eller lite skjønnsom. Skal den nedre grensen for straffebudet anses overtrådt, må nok forholdet fremstå mer graverende. Først når dette er tilfellet har den aktuelle «fordel(en)» nådd et nivå som kvalifiserer til betegnelsen «utilbørlig». Sett hen til at vilkåret regulerer skillelinjen mellom alminnelig handlefrihet og straffbar opptreden er det naturlig terskelen settes høyt. Forarbeidene støtter også opp om ordlydstolkningen. Der er det presisert at en må stå overfor et «klart klanderverdig forhold» dersom det skal bli aktuelt med straffansvar^{29 30}.

Utover å angi terskelen for overtredelse av bestemmelsen gir ikke ordlyden særlig mye veiledning. Konsekvensen av at lovgiver tar i bruk rettslige standarder er nettopp at de etter

---

²⁹ Ot.prp. s.55

³⁰ Se i samme retning Ragnar Auglend, John Henry Mæland og Knut Røsandhaug, «Politirett», 2.utgave Bergen/Sarpsborg 2004, heretter Auglend mfl. I boken uttrykkes terskelen slik at det må foreligge “et klart klanderverdig forhold”, sml. Politirett s. 994

ordlyden isolert sett kan favne ganske vidt og ha et uklart innhold. En videre presisering av lovregelens innhold må derfor skje med bidrag fra de øvrige rettskildene på området.

4.3 Hvilken betydning har fordelens verdi?

4.3.1 Verdiens betydning i lys av forarbeidene

I arbeidet med å fastlegge lovregelens innhold er det særlig aktuelt å se hen til forarbeidene for å finne veiledning. Eksempelvis trekkes det frem at verdien av fordelene er egnet til å si noe om tilbørligheten av disposisjonen. Samtidig påpekes også at det må trekkes en grense mot alminnelig representasjon og gaver med mindre verdi³¹. Fra lovgivers side har en dermed lagt opp til at det skal være rom for tradisjonelle gaver, bespisning og oppmerksomheter som ligger på et normalnivå. På dette punktet er forarbeidene svært tydelig på at det skal være en margin for den straffansvaret vurderes opp mot³². Dette fremstår også som en rimelig balansering mellom borgernes handlefrihet og behovet for å motvirke samfunnsskadelig aktivitet gjennom kriminalisering. Så lenge det er tale om å utveksle fordeler på et sedvanlig verdinivå vil det ofte være i tilknytning til situasjoner hvor det nærmest ligger en forventning om dette. Et typisk eksempel er bursdager. I denne typen tilfeller vil fordelene miste mye av det samfunnsskadelige preget, hvilket resulterer i at slike forhold holdes utenfor straffansvaret rekkevidde³³.

Gjennomgangen av lovforarbeid viser altså at lovgivers intensjon har vært at en innenfor et avgrenset område skal ha adgang til utveksling av normale fordeler og oppmerksomheter. På dette punktet er det altså samsvar mellom lovens forarbeid og bestemmelsens ordlyd. I uttrykket «utilbørlig» legges det opp til et visst spillerom hvor også en del handlinger vil være rettmessige. At spillerommet varierer ut fra situasjonen er riktignok en annen sak og et tema som skal undersøkes nærmere i den videre fremstillingen.

4.3.2 Hvor går den økonomiske grensen for hva som er akseptabelt?

---

³¹ Ot.prp. s.55

³² Ot.prp. s.29

³³ Stordrange s.164 er også inne på at det skal mer til før fordelene får preg av utilbørlighet i slike tilfeller.

Selv om forarbeidene trekker frem økonomisk verdi som et moment, gis det ingen føringer hvor hvilket nivå som skal være styrende. Den eneste retningslinjen en finner er det tidligere omtalte fokuset på hva som er normalt. Det ser dermed ut til at lovgiver har gitt domstolen i oppgave å presisere hvor den økonomiske skillelinjen går. Problemet er imidlertid som påpekt at det er få saker hvor spørsmålet om den nedre terskel for korrupsjon har kommet på spissen. Et unntak er den tidligere omtalte Ruterdommen. Her ble det godtatt at tiltalte hadde fått påspandert middager til en verdi av omtrent 4.500kr. I dette tilfellet aksepterte altså Høyesterett fordelene selv om den hadde en viss økonomisk betydning.

Et annet og interessant eksempel er å finne i en avgjørelse fra Sør-Østerdal tingrett³⁴. I denne saken hadde tiltalte blitt oppsøkt av en politipatrulje på grunnlag av mistanke om kjøring i ruspåvirket tilstand. Under møtet med to politibetjenter tilbød han dem 500 kroner på deling, mot at de lot forholdet ligge. Slik tingretten så saken var dette en fordel som var «utilbørlig». Deler man 500 på to personer blir summen her nærmest ubetydelig. Tilfellet er derfor en god illustrasjon på at det ikke nødvendigvis trenger å være snakk en stor sum før straffansvaret inntre³⁵. Når det er sagt må det imidlertid også understrekes at avgjørelsen bare er en tingrettsdom. Den rettskildemessige betydningen er derfor svært begrenset. Eksempelet er imidlertid illustrerende, og det er lett å være enig i resultatet.

I relasjon til spørsmålet om verdigrensen er det også uttalt i juridisk teori at den må ses i sammenheng blant annet givergruppen. Det vil eksempelvis være større grunn til å akseptere en høyre verdigrensen hvor giverne er mange og anledningen er velbegrunnet³⁶. Dette må trolig gjelde for både mottaker og giver; dersom giverne er mange er det naturlig at verdien øker noe, uten at en skal trekke synspunktet alt for langt. Som illustrasjon på det foregående nevner teorien at en advokat som «gir en beskjeden gave til dommeren i en konkret sak vil rammes av bestemmelsen, mens advokatforeningen som gir en tilsvarende gave til den lokale domstolens juleavslutning, ikke vil rammes»³⁷.

Når det gjelder spørsmålet om hvor verdigrensen går for hva som er utilbørlig er det vanskelig å si noe konkret. Mangelen på høyesterettspraksis rundt spørsmålet gjør at det ikke er lett å fastsette noe sikkert skjæringspunkt for det objektive straffansvaret. Lovgiver har åpenbart

---

³⁴ TSOST-2012-107692

³⁵ Forholdet er også omtalt i artikkelen «korrupsjonsdommer i Norge 2003-2014», av Linn Helmich Pedersen. Publisert av www.transparency.no, og tilgjengelig på lovdata.no

³⁶ Grimelid mfl. S. 24

³⁷ Grimelid mfl. S. 24

vært klar over vanskeligheten på dette punktet. Forarbeidene presiserer nemlig også at det ikke er mulig å fastlegge noen generell sum³⁸. I vurderingen av om den nedre terskel er overskredet er det derfor vanskelig å hente særlig mye veiledning ut fra fordelens verdi, dersom en først står ovenfor et tvilstilfelle. I lys av dette vil kanskje økonomisk verdi få størst praktisk betydning i de tilfellene hvor summen er så stor at utilbørighetsterskelen åpenbart er overskredet. Når en først står ovenfor et grensetilfelle hva gjelder spørsmålet om utilbørighet må en dermed søke veiledning i andre moment for å kunne gi et sikkert svar.

4.4 Hvilken betydning skal fordelens varighet og utforming tillegges?

4.4.1 Nærmere om fordelens utforming

Særlig i lys av verdimomentet er det i utgangspunktet nærliggende å hevde at det ikke spiller noen rolle hvilken form fordelen har. Verdien av det som er mottatt vil jo være det samme uansett om man mottar den i form av en middag, i rene penger eller som en gjenstand. Dette utgangspunktet må imidlertid nyanseres. For det første er ordlyden i bestemmelsen såpass vid at det er nærliggende å anta at det kan være grunnlag for en nyansering her. Videre kan det også vises til den tidligere omtalte Ruterdommen. I denne saken besto fordelen som kjent av å bli påspandert tre middager til en verdi av rundt 4.500 kr. Dersom tiltalte her hadde fått summen i kontante penger er det ikke tvilsomt at han ville blitt domfelt for passiv korrupsjon³⁹. Domfellelse i et slikt tilfelle må ses på bakgrunn av at overlevering av kontante penger er helt i kjernen for korrupsjon⁴⁰. Slike forhold vil lettere få preg av rettsstrid. Ser en derimot på resultatet fra Ruterdommen frifant Høyesterett tiltalte. En slik frifinnelse indikerer at handlingsrommet for å motta fordeler varierer ut fra hvordan fordelen kommer til uttrykk. To fordeler som økonomisk sett er verdt like mye, kan altså bli bedømt ganske annerledes på bakgrunn av blant annet utforming.

---

³⁸ Ot.prp. s.35

³⁹ Se også Stordrange s. 163 som uttrykker at når bestikkelsen er «penger, vil det som utgangspunkt være på det rene at forholdet rammes».

⁴⁰ Det er i så måte illustrerende når «Ethiske retningslinjer for statstjenesten» punkt 4.5 med tilhørende kommentar uttrykker at «penger.. må aldri mottas». Retningslinjene (i revidert utgave fra 2012) er tilgjengelige på regjeringen.no: https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/fad/vedlegg/arbeidsgiverpol/etiske_retningslinjer_rev2012.pdf (31.5.2015)

4.4.2 Nærmere om fordelens varighet

I nær tilknytning til betydningen av fordelens utforming finner en også momentet om fordelens varighet. Også dette punktet er adressert i Ruterdommen. Her uttaler førstvoterende under henvisning til forarbeidene at det må ses hen til om «fordel(en).. er av varig karakter»⁴¹. Selv om en for så vidt står ovenfor en fordel med en viss økonomisk verdi vil dette altså likevel kunne passere dersom fordelen er kortvarig. I så måte er Ruterdommen et treffende eksempel, fordelen knyttet til å innta et måltid er som kjent forbigående.

Differensieringen kan kanskje forklares på bakgrunn av at mer varige fordeler, eksempelvis en verdifull gjenstand, lettere kan omgjøres i rene penger. I slike tilfeller vil fordelen raskere få likhetstrekk med direkte overlevering av penger, noe som er kjerneområdet for korrupsjon. Når dette er tilfelle kan det være naturlig å anlegge en strengere bedømmelse enn man ellers ville gjort hvor fordelen er mer kortvarig, typisk ved en middag som konsumeres der og da.

4.5 Betydningen av at fordelen mottas som representasjon

4.5.1 Representasjonselementet i lys av forarbeidene og Ruterdommen

I det praktiske liv er representasjon gjennom klientmiddager og deltakelse på ulike arrangement et veldig aktuelt fenomen. Siden dette utvilsomt er en «fordel» oppstår raskt spørsmålet om hvordan slike forhold skal bedømmes ut fra tilbørighetsstandarden. Hvilken betydning har det for straffansvaret at fordelen er mottatt som representasjon?

I relasjon til spørsmålet ovenfor, uttaler forarbeidene blant annet at fordeler som blir mottatt «i forbindelse med vanlig representasjon.. . . sjelden(vil) være å anse som utilbørilige»⁴². Dette er videre utdypet av førstvoterende i Ruterdommen. Blant annet trekker han frem at når «Slektskapet til andre former for ordinære kundepleie og tradisjonell kundekontakt er så sterkt.. (skal det) mye til for at arrangementet må anses som så påkostet at deltakelsen kan

---

⁴¹ Dommens avsn. 46

⁴² Ot.prp. s.55

anses utilbørlig»⁴³. Det ser med andre ord ut som at dersom fordelene mottas i forbindelse med representasjon så vil en anlegge en ganske rommelig terskel for hva som er akseptabelt.

Selv om fordelene mottas som representasjon må det imidlertid også her gå en grense for hva som er akseptabelt og ikke. Hvor denne grensen egentlig går er det imidlertid vanskelig å si noe konkret om. På den ene siden følger det klart av domsresultatet at 4.500 vil kunne være innenfor. Imidlertid trekker også førstvoterende frem avslutningsvis at han finner det «**klart** at A (tiltalte) ved deltakelse i de tre middagene bekostet av Volvo, ikke kan sies å ha opptrådt utilbørlig»(min utheving)⁴⁴. Denne uttalelsen kan indikere at også noe større fordeler kan tenkes akseptert. Imidlertid skal en være forsiktig med å fintolke uttalelsene på dette punktet da det er usikkert hva førstvoterende legger i «klart». Det avgjørende for straffansvaret vil uansett i et hvert tilfelle være en totalvurdering hvor også de øvrige momentene i saken spiller inn. Representasjonselementet vil etter dette kunne være et viktig, men ikke nødvendigvis avgjørende element når terskelen skal vurderes.

4.5.2 Bør representasjonselementet tillegges like stor betydning uavhengig av stilling?

Ved vurderingen av spørsmålet kan det være naturlig å ta utgangspunkt i de generelle forskjellene mellom offentlig og privat virksomhet. For offentlige organer er gjerne primærfunksjonen å forvalte allmenhetens goder og tilby grunnleggende samfunnservice. Private bedrifter vil på sin side ha hovedfokus på å selge det produktet eller den tjenesten de tilbyr. Viktige elementer i så måte er markedsføring utad og representasjon overfor kunder og klienter. Typiske eksempler er arrangement, kundemiddager osv. For de som driver næring er dette dermed en helt nødvendig del av virksomheten. I og med at det er gjerne påkrevd og utbredt med denne typen fordeler, bør også handlingsrommet for å utveksle dem være noe større⁴⁵. Det vil stille seg annerledes for offentlig ansatte som ikke i samme grad er avhengig av å markedsføre et produkt de skal selge.

---

⁴³ Dommens avsn. 46

⁴⁴ Dommens avsn. 47

⁴⁵ Thrap-Meyer er også inne på at det «i privat sektor kan være mer legitimt å motta gaver, middagsinnbydelser mv. enn i offentlig sektor» s. 138

På den annen side har også offentlig ansatte i likhet med private av og til behov for å reise på arrangement og liknende for utøve jobben på en forstandig måte⁴⁶. Selv om handlingsrommet nok bør være større for næringsdrivende generelt sett, må det også tas hensyn til at offentlig ansatte kan det samme legitime behovet. I den grad situasjonen stiller seg slik, er det liten grunn til å tillegge representasjonselementet mindre betydning i offentlige forhold sammenliknet med private.

4.6 Formålet bak fordelene som retningslinje for tilbørigheten av disposisjonen

4.6.1 Kort om betydningen av handlingens formål

Lovens forarbeid trekker frem formålet bak handlingen som et viktig moment⁴⁷. Det samme gjør Matningsdal i sin vurdering av korrupsjonsterskelen⁴⁸. Ser en hen til lovens ordlyd er det også klart at formålet vil kunne være godt egnet som rettesnor for tilbørigheten av handlingen. I de tilfeller hvor formålet er rettsstridig vil dette ofte være nok til å konkludere med utilbørighet⁴⁹. I et slikt tilfelle vil nok betydningen av verdien også reduseres. Et illustrerende eksempel i så måte er den tidligere omtalte tingrettsdommen hvor to polititjenestemenn fikk tilbudt 500 kr for å la en sak om ruskjøring passere uanmeldt. Selv om verdien for hver enkelt politimann nærmest må kunne kalles ubetydelig, ble terskelen likevel ansett overtrådt. Som begrunnelse for resultatet trekker retten frem at det her dreide seg om «en ytelse hvis formål var å påvirke tjenestehandlingen». Når dette var motivasjonen bak, spilte det for så vidt ingen rolle at verdien var liten. Som påpekt er rettskildeværdien av avgjørelsen snever. Den er imidlertid godt egnet til å illustrere det poenget som forarbeidene trekker frem, nemlig at et rettsstridig formål kan være nok til at terskelen for ansvar er passert.

---

⁴⁶ Thrap-Meyer s. 99

⁴⁷ Ot.prp. s.55

⁴⁸ Se i samme retning Magnus Matningsdal «Norsk spesiell strafferett», 1.utgave, Oslo 2010, heretter Matningsdal, s. 442

⁴⁹ Ot.prp.s.55

4.6.2 Gjelder det et krav om rettsstridig innvirkning?

Et rettsstridig formål er som påpekt godt egnet til å indikere om den aktuelle fordel er «utilbørlig». Imidlertid kan en spørre seg om det er et krav at fordelens ytes med et slikt formål for at den nedre korrupsjonsterskelen skal passeres.

Med utgangspunkt i lovteksten er det ikke noe krav at det skal foreligge motiv om påvirkning for å kunne straffedømmes. Synspunktet er også fastholdt av Høyesterett i Rt.2009.130⁵⁰. I dommen uttaler førstvoterende at «på generelt grunnlag er jeg imidlertid enig med lagmannsretten i at loven ikke utelukker at også den som gir en utilbørlig fordel ... uten påviselig motiv, kan bli dømt for korrupsjon»⁵¹. Den nedre terskelen for hva som er «utilbørlig» kan altså bli overtrådt selv om man ikke har gitt vekk fordelens for å oppnå noe rettsstridig⁵²

Man kan imidlertid spørre om synspunktet ovenfor egentlig har noen egentlig praktisk realitet. Som førstvoterende presiserer er det bare i «svært spesielle tilfelle at det er grunn til å dømme etter korrupsjonsbestemmelsen hvor en må se helt bort fra at det foreligger et påvirkningsmoment»⁵³. Dette synspunktet har gode grunner for seg. Det er vanskelig å se at en fordel uten element av innvirkning har et så stort preg av rettsstrid at det skal være nødvendig å belegge forholdet med straff. Her kan det også vises til Sigurd Holter Torps artikkel i Lov og Rett. Han uttrykker at «I et tilfelle hvor det ikke finnes noe motiv om påvirkning så foreligger heller ingen «utilbørlig fordel». Da foreligger heller intet behov for å straffe»⁵⁴. Ser en manglende behov for straff i sammenheng med den høye terskelen ordlyden setter er det vanskelig å se at Høyesteretts tolkning skal ha noen særlig praktisk realitet.

Dersom det først skal ilegges straff hvor en mangler rettstridig hensikt må det skyldes at de øvrige momentene i vurderingen gjør seg gjeldende med særlig styrke. Dette må også ses på bakgrunn av sammenhengen mellom alminnelig handlefrihet og strafferettens funksjon. Strafferettens funksjon er nettopp å hindre handlinger som er skadelige for enkeltindividet og

---

⁵⁰ Saken gjaldt blant annet spørsmålet om straffansvar for tiltalte som hadde hjulpet en venn ved å skrive ut falske fakturer for å finansiert kjøp av hestevogn. Et av de springende punkt var om den som hadde skrevet ut falske fakturer egentlig kunne dømmes for korrupsjon når han manglet motiv for å gi den aktuelle fordelens.

⁵¹ Dommens avsnitt 38

⁵² I dommen presiseres dette til at «aktiv bestikker kan dømmes for «smøring» uten at det konkret legges til grunn en forventning om gjenytelser», jf. avsn. 36

⁵³ Dommens avsn. 37

⁵⁴ Sigurd Holter Torp, «Korrupsjon – formålets betydning for utilbørlighetsvurderingen» Lov og Rett 2010, nr. 9, s. 554. Heretter Torp.

samfunnet. Når dette formålet svikter ved at man ikke kan påvise noen skadelig intensjon ved handlingen så svikter også langt på vei grunnlaget for å straffe handlingen⁵⁵. I lys av dette må uttalelsen om at det er mulig å komme til objektiv overtredelse til tross for manglende rettsstridig formål, sies å ha liten praktisk betydning.

Et mulig eksempel på at synspunktet likevel har betydning, er de tilfellene hvor effekten av handlingen er skadelig, uten at dette kan knyttes til giverens hensikt. Dersom dette kan påvises vil det selvsagt være et viktig moment i den helhetlige vurderingen som lovteksten legger opp til. Et typisk eksempel kan være tilliten til det offentliges uavhengighet. Selv om en privatperson donerer en større pengesum til kommunen uten å ha noen baktanke, kan fordelene likevel anses utilbørlig. Dette kommer særlig på spissen hvor den som donerer samtidig har en kommunal søknad liggende inne til behandling. Her må hensynet til å sikre allmenhetens tillit skjære igjennom, slik at det ikke spiller noen rolle for vurderingen at giverens hensikt ikke var å innvirke på beslutningsprosessen.

Med utgangspunkt i redegjørelsen ovenfor er det grunnlag for å hevde at det skal mye til for å statuere utilbørlighet hvor det ikke foreligger rettsstridig formål bak fordelene. En slik løsning sammenfaller også godt med det utgangspunktet lovens ordlyd legger opp til. I de fleste situasjoner vil det nemlig være vanskelig å hevde at det er klart klanderverdig å yte en fordel uten rettstridig formål. På tross av dette må det nok likevel holdes fast ved at det ikke er prinsipielt utelukket. Slik Høyesterett har vurdert spørsmålet vil det kunne tenkes unntak, men her må nok de øvrige momentene i vurderingen gjøre seg gjeldende med særlig tyngde hvis ansvar skal inntre.

4.6.3 Hvilken betydning har det at motivasjonen bak fordelene er aktverdig?

Så langt har fremstillingen fokusert på betydningen av et skadelig formål bak utvekslingen av fordelene. Som vist vil en manglende skadelig hensikt resultere i at det normalt ikke foreligger noen overtredelse. Samtidig vil kritikkverdig motivasjon på sin side resultere i at det ellers skal mindre til av økonomisk fordelaktighet før vilkåret er oppfylt. En kan imidlertid spørre seg hva som skjer dersom handlingen har et aktverdig formål. Hvilken innvirkning vil dette ha på den nærmere grensedragningen?

---

⁵⁵ Torp er inne på at det er «påvirkningsmomentet man ønsker å ramme», s. 555

Betydningen av at formålet har en aktverdig grunn er diskutert i den juridiske teorien. Blant annet er Thrap-Meyer inne på betydningen av at formålet har en samfunnsnyttig vinkling. Som illustrasjon viser han til at det lettere bør akseptere fordeler som skal inspirere til økt innsats for å fange en forbryter sammenliknet med at giverens motiv bare er å oppnå egen vinning^{56 57}. I utgangspunktet er det riktig at det første tilfellet i større grad bør aksepteres som lovlig sammenliknet med det andre. Imidlertid skal nok ikke dette trekkes for langt hva gjelder polititjenestemenn. Som det påpekes i teorien gjør det seg gjeldende særlige hensyn her⁵⁸, og disse gjør at terskelen for overtredelse generelt sett blir lavere. Betydningen av aktverdig intensjon er nok derfor mest aktuell ovenfor andre yrkesgrupper.

Et annet eksempel på at aktverdig motivasjon kan ha betydning for andre yrkesgrupper finner man i Ruterdommen. I avgjørelsen ser det ut til at man anlegger en vid margin for hva som er tillatt når fordelene er velbegrunnet. Førstvoterende trekker blant annet frem at poenget med middagen var å utveksle faglige synspunkt samtidig som en også drev generell relasjonsbygging. I tillegg ble det også vist til at restaurantbesøkene delvis hadde element av feiring over seg. Som påpekt av førstvoterende bar situasjonen et visst «preg av å være markeringer av inngåtte avtaler mellom Volvo og Unibuss AS»⁵⁹. Alle disse grunnene må anses å være legitime årsaker til å invitere en samarbeidspartner med på middag. Situasjonen rundt fordelene og motivasjonen bak kan sies å ha vært av en slik karakter at de bidro til å dempe inntrykket av klanderverdighet. Forholdet ville nok raskt stilt seg annerledes dersom tiltalte hadde vært ansvarlig for å behandle en søknad, eller om partene befant seg i en forhandlingssituasjon⁶⁰. Her vil både et mulig formål, og omstendighetene rundt gi preg av utilbørighet.

4.7 Hvilken betydning vil det ha at det foreligger åpenhet rundt fordelene?

---

⁵⁶ Thrap-Meyer s.415

⁵⁷ Se også Stordrange, s. 142, som uttrykker at «om fordelene ytes til et veldedig formål, må det også anses som en ulovlig bestikkelse, men det er mulig man må tåle noe mer når formålet er godt og tjenestemannen ikke tilgodeser seg selv.

⁵⁸ Thrap-Meyer s. 416 blant annet skal en unngå å «svekke tjenestemannens integritet og lojalitet overfor prinsipalen»

⁵⁹ Dommens avsnitt 30

⁶⁰ Johs. Andenæs og Kjell V. Andorsen, «Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene», 1.utg. Harstad 2011, nevner kontraktsinngåelse som et eksempel på s. 424

4.7.1 Graden av åpenhet i lys av forarbeid og høyesterettspraksis

I forarbeidene er det lagt opp til at det er relevant å se på graden av åpenhet mellom den ansatte som mottar gaven og dennes sjef⁶¹. Foreligger transparens, og den ansatte spiller med åpne kort, bidrar åpenheten til å nøytralisere den uheldige effekten fordelene kan ha på beslutningsprosessen⁶². I slike tilfeller vil terskelen for overtredelse også bli høyere. All den tid åpenheten gjør det vanskeligere å la seg påvirke av fordelene, er det også rimelig å kreve at det skal mere til.

Når det gjelder vekten av åpenhet rundt forholdet er det også et poeng at ordlyden til bestemmelsen er temmelig uklar. For mange ansatte både i offentlig etat og i private bedrifter vil det ofte være vanskelig å avgjøre om en fordel er innenfor eller utenfor det akseptable nivået. I et slikt tilfelle er den meste praktiske tilnærmingen være å forhøre seg med sin overordnede for å bringe på det rene hva som er akseptabel opptreden. I den grad man har gjort dette og spilt med åpne kort, bør en søke å avbøte forutberegnelighetsproblemet ordlyden skaper, ved å operere med en høyere terskel.

Betydningen av åpenhet er også behandlet av førstvoterende i Ruterdommen. Blant annet trekkes det frem at forarbeidene nevner «graden av åpenhet som det relevante hensyn. Utsagnet tilsier at liten grad av åpenhet kan ha betydning selv om det ikke er grunnlag for å si at forholdet ble holdt skjult»⁶³. Førstvoterende synes å åpne for å tillegge manglende åpenhet vekt også hvor aktørene ikke har ment å holde forholdet unna sine overordnede. Det er imidlertid vanskelig å se hvorfor manglende åpenhet skal tillegges særlig betydning dersom det ikke finnes bevisst at informasjonen ble holdt skjult med vilje. Så lenge det ikke foreligger bevisst tilbakeholdelse av informasjon, har man normalt heller ikke mottatt noen fordel som er særlig betenkelig. Hadde man fått en gjenstand i en situasjon som gjorde forholdet betenkelig ville vel gjenstanden bevisst blitt holdt unna arbeidsgivers kunnskap. Når så ikke er tilfellet, er det vanskelig å se at manglende transparens isolert sett skal tilsi utilbørlighet. Skal manglende informering tillegges betydning bør det være holdepunkt for at mottaker bevisst har unnlatt å informere arbeidsgiver. Først i et slikt tilfelle foreligger det et såpass klart preg av rettsstrid at det er rimelig å tillegge det betydning i en straffbarhetsvurdering.

---

⁶¹ Ot.prp. s. 35

⁶² I tillegg er Thrap-Meyer inne på at åpenhet kan «bøte noe på den tillitsbrytende effekt mottakelse av uberettigede fordeler kan innebære». S.419

⁶³ Dommens avsnitt 37

Førstvoterende gir heller ingen utførlig begrunnelse for uttalelsen. Dette tilsier at standpunktet kanskje må tillegges noe mindre betydning enn det ellers ville hatt.

4.7.2 Har graden av åpenhet rundt fordelene like stor betydning for den aktive bestikker som for den passive?

Åpenhet overfor arbeidsgiver er altså et poeng av betydning når en skal belyse den nedre terskelen for hva som er å anse som korrupsjon. Her kan det imidlertid være grunn til å skille noe mellom hvem som gir og hvem som mottar fordelene, ved vurderingen av om den er «utilbørlig». Når en tillegger elementet av åpenhet betydning, må det ses på bakgrunn av at vurderingstemaet i bestemmelsen henspiller på en rettsstridsvurdering. Det er rettsstridigheten av en fordel som er straffbar, og graden av åpenhet rundt disposisjonen er egnet til å si noe om dette. Samtidig er det et poeng at det lettere vil være rettsstridig for en ansatt å tilbakeholde informasjon om en fordel. Dette skyldes betraktninger rundt arbeidsgiverlojalitet og hva det er grunn til å forvente av en arbeidstaker. Disse poengene gjør seg først og fremst gjeldende i forhold til den som mottar fordelene. Det er mottaker i egenskap av å være ansatt som er nærmest til å informere sin sjef om fordelene vedkommende mottar. En kan ikke uten videre velte ansvaret for slik manglende opplysning over på den som kun har gitt fordelene. På bakgrunn av dette vil graden av åpenhet få størst betydning i relasjon til den passive bestikker.

4.8 Betydningen av å forlange en «fordel»

Når den nedre terskelen for korrupsjon vurderes kan en spørre seg om forøvelsesmåten skal ha noe å si. Mer konkret er det grunnlag for å reise spørsmål om den som aktivt krever et gode lettere vil havne i straffansvar enn den som bare takker ja til en fordel han blir tilbudt.

Dersom en ser hen til lovens ordlyd skiller ikke denne mellom forøvelsesmåter. Som tidligere vist er eksempelvis både det å «kreve(r)», «motta(r)» eller «gi(r)», likestilte måter en kan overtre lovbestemmelsen på, jf. §276a, første ledd, bokstav a og b. Ut fra dette er det nærliggende å slutte at terskelen vil være den samme uansett hvordan tiltalte har gått frem i møte med fordelene. Imidlertid viser forarbeidenes behandling av overtredelsesmåtene at formålet antakelig bare er å presisere at enhver befatning med det som er en «utilbørlig fordel» vil være straffbar (når tilknytningskravet er oppfylt). Uttrykksmåten i lovteksten er

dermed ikke ment å legge noen føring for hvordan omgangen med fordelene innvirker på tilbørighetsvurderingen⁶⁴.

Når det gjelder de ulike overtredelsesmåtene skiller det å «kreve(r)» en fordel, seg ut i negativ retning. Hvis man sammenlikner det å kreve, med bare å få en «fordel» i anledning av sin stilling, blir det tydelig at forskjellen i graden av klanderverdighet er ganske stor. I det ene tilfellet mottar man bare en fordel passivt fordi man har et gitt ansettelsesforhold. Det kan etter omstendighetene være klanderverdig, men det er langt verre å kreve en fordel i anledning av stillingen sin. En slik opptreden får raskt karakter av å være utpressing og bør tillegges betydning i vurderingen av om fordelene er «utilbørlig». Dette synspunktet er også fremhevet hos Matningsdal, som tar til orde for en strengere vurdering for den som krever en fordel. Han uttrykker videre at «i slike tilfeller bør nærmest en hver fordel regnes som utilbørlig dersom det ikke er en naturlig sammenheng mellom.. stillingen.. og den aktuelle fordelene»⁶⁵.

På bakgrunn av synspunktene redegjort for i foregående avsnitt må resultatet være at terskelen for straffansvar lettere vil bli passert dersom man «krever» en fordel. Særlig vil dette gjelde de tilfeller hvor forholdet bærer preg av ren utpressing.

4.9 Betydningen av retningslinjer og etablert praksis på arbeidetsstedet

4.9.1 Generelt om interne retningslinjer

Ut fra forarbeidene er det lagt opp til at arbeidsgiver til en viss grad skal ha innflytelse på korrupsjonsterskelen ved arbeidsplassen. Blant annet uttales det at «Dersom en ansettelses- eller oppdragsavtale sier noe om hvilke gaver eller andre fordeler den ansatte eller oppdragstakeren kan motta, vil innholdet i avtalen måtte tillegges vesentlig betydning i en tilbørighetsvurdering. **Det samme gjelder for interne retningslinjer**»(min utheving)⁶⁶. På bakgrunn av uttalelsen kan det synes som at arbeidsgivers spillerom er temmelig vidt. Indirekte blir nok uttalelsens rekkevidde likevel begrenset gjennom Ruterdommen. Her forelå det også etiske retningslinjer som gjaldt for de ansatte i selskapet. Tiltale hadde imidlertid

---

⁶⁴ Gjennomgangen av alternative fremgangsmåter for overtredelse strekker seg fra s. 56-58 i proposisjonen.

⁶⁵ Matningsdal s. 441, se også Stordrange som er enig med Matningsdal, s.165.

⁶⁶ Ot.prp. s. 55

ikke overtrådt disse. Det ble likevel understreket av førstvoterende at retningslinjene hadde en så «alminnelig utforming at forholdet til dem ikke under noen omstendighet ville kunne tillegges særlig vekt ved vurderingen av om det foreligger et utilbørlig forhold i straffelovens forstand»⁶⁷. Uttalelsen innebærer at det stilles presisjonskrav til retningslinjene for at de skal tillegges betydning. Synspunktet har gode grunner for seg. Et vesentlig argument for å tillegge privates praksis og interne reguleringer vekt er nettopp forutberegnelighet⁶⁸. Skal det oppstå forutberegnelighet, og dermed grunnlag for å tillegge retningslinjen betydning, må det nødvendigvis en viss grad av nøyaktighet til. Som påpekt av førstvoterende er det ikke tilstrekkelig med «.. verdivurderinger som ikke utdypes». Skal retningslinjene tillegges betydning må det i stedet kreves at de tar sikte på å være utformet som «klare handleplikter»⁶⁹
70 .

4.9.2 Skal interne retningslinjer alltid tillegges like stor betydning?

Et interessant spørsmål er hvorvidt klare interne retningslinjer alltid skal tillegges like stor betydning. Eksempelvis kan det tenkes retningslinjer som klart skiller seg ut fra det som ellers er normalttilfellet for de fleste andre i en tilsvarende situasjon. Skal man i så tilfelle legge vekt på retningslinjen? Spørsmålet er særlig aktuelt hvor det vil være til ulempe for den ansatte. Gode grunner tilsier forsiktighet med å tillegge retningslinjer stor vekt i retning av straffansvar hvor de avviker klart fra normalnivået. Tillegges retningslinjene stor vekt, lar en interne reguleringer stramme inn den handlefrihet som folk flest ellers har. Å indirekte tillegge arbeidsgiver en så stor myndighet vil være betenkelig i et rettssikkerhetsperspektiv.

Ser en hen til forarbeidene blir det imidlertid klart at arbeidsgiver ikke har full kompetanse til å gjøre som han vil. Blant annet uttrykkes det at ikke alle overtredelser av «interne regler eller retningslinjer kan straffes etter §276 a. Også i slike situasjoner må det foreligge et klart klanderverdig forhold for at bestemmelsen skal komme til anvendelse»⁷¹. Dersom retningslinjen snevrer inn handlingsrommet på en måte som klart avviker fra normalttilfellet for de fleste andre i liknende stillinger, blir resultatet dermed at den ikke tillegges særlig stor betydning til skade for tiltalte.

---

⁶⁷ Dommens avsnitt 44

⁶⁸ Monsen s.40

⁶⁹ Dommens avsn. 38

⁷⁰ De aktuelle passusene fra bedriftens retningslinjer er inntatt i dommens avsnitt 39-43.

⁷¹ Ot.prp s. 55

I tillegg til spørsmålet om i hvilken grad retningslinjer skal tillegges vekt til skade for tiltalte, kan en også spørre om ansettelsesforholdet skal ha noen innvirkning på vekten av retningslinjer. Spiller det noen rolle for betydningen til interne retningslinjer om man er offentlig eller privat ansatt?

Selv om forarbeidene uttrykker relevansen av interne retningslinjer sier de ingenting konkret om det er grunnlag for å skille på dette punktet. Heller ikke Ruterdommen undergir spørsmålet noen eksplisitt behandling. Med andre ord er det lite av autoritative kilder som kan si noe sikkert om betydningen av skillet. Noe veiledning kan nok likevel finnes i hvorfor man tillegger interne retningslinjer vekt; nemlig forutberegnelighetshensyn. Som vist kan retningslinjer etter omstendighetene være egnet til å fremme forutberegnelighet. I slike tilfeller vil argumentet for å vektlegge de være like sterkt uavhengig av om man er ansatt i offentlig eller privat tjeneste. Ansettelsesforholdet i seg selv får dermed ingen innvirkning på vekten av retningslinjene.

4.9.3 Hvilken konsekvens bør det få at det mangler interne retningslinjer på arbeidssstedet?

Det åpenbare svaret på spørsmålet er selvsagt at dersom det ikke foreligger retningslinjer så kan de heller ikke tillegges vekt. Et slikt synspunkt er for så vidt helt korrekt, men en kan i forlengelsen spørre seg hvilken betydning det skal få for tilbørighetsvurderingen at det ikke eksisterer et slikt regelverk.

Spørsmålet er trolig mest aktuelt for små og mellomstore bedrifter. I det offentlig er det nemlig stort sett utarbeidet generelle retningslinjer. Blant annet har man «etiske retningslinjer for statstjenesten». Her kan alle statsansatte søke veiledning dersom de skulle bli i tvil om en tilbudt fordel er av en slik karakter at den kan aksepteres. Siden ansatte i staten tross alt svarer for samme arbeidsgiver er det ganske enkelt å utforme en generell veiledning som samtlige kan forholde seg til. Det samme er ikke nødvendigvis tilfellet for private bedrifter.

Til forskjell fra staten er det i privat sektor mange tusen ulike arbeidsgivere, av forskjellig størrelse. Ansvar for implementering av interne regel eller etiske retningslinjer påhviler her hvert enkelt rettssubjekt. Konsekvensen av dette er at ansatte i mange småbedrifter mangler retningslinjer de kan orientere seg etter for å unngå straffansvar. Et nærliggende resultat av dette vil være at de ansatte i mangel av rettledning oftere havner i straffansvar enn de som er

så heldig å jobbe på steder som har slike retningslinjer. Et slikt scenario vil innebære et lite akseptabelt preg av tilfeldighet. Likebehandlingshensyn taler for at de som mangler retningslinjer kompenseres ved å ha en høyere terskel for overtredelse.

I samme retning kan forutberegnelighetshensyn anføres. Hvor lovteksten ikke presiseres gjennom retningslinjer, er det nærliggende å avbøte dette ved å la terskelen for straffansvar være høyere. En slik tilnærming vil bidra til å motvirke den negative effekten av at det ikke er noen retningslinjer som kan fremme nødvendig forutberegnelighet for den ansatte.

Ser en hen til det ovenfornevnte taler gode grunner for at en skal operere med en noe høyere terskel i de tilfeller hvor det ikke foreligger interne retningslinjer. På den annen side er det til syvende og sist en selv som må ta avgjørelsen av om fordelene skal mottas. Straffansvaret er personlig og dersom en er i tvil om lovligheten av forholdet kan det hevdes at man heller bør avstå fra å motta fordelene⁷². I lys av dette kan ikke ansvaret for en eventuell overtredelse skyves unna arbeidstaker ved å henvise til manglende retningslinjer. Med andre ord bør en være forsiktig med å tillegge et mulig fravær av retningslinjer altfor stor vekt.

4.9.4 Etablert praksis

Forarbeidene fremhever ikke bare interne retningslinjer som relevante moment ved fastleggelsen av den nedre terskel. I samme forbindelse trekkes det også frem at praksis og oppfatning på arbeidssstedet er aktuelle poeng. For de tilfeller det ikke eksisterer noen skriftlig kilde må en ifølge forarbeidene se hen til hva som er «sedvanlig innenfor det aktuelle livs- eller virksomhetsområde»⁷³. I likhet med interne retningslinjer kan også praksis være egnet til å ivareta forutberegnelighetshensyn for arbeidstakerne⁷⁴. Da bør også slik praksis kunne tillegges en viss betydning.

På den annen side må det påpekes at en skal være forsiktig med å tillegge slike oppfatninger for stor vekt til skade for tiltalte. Nettopp fordi kilden ikke er skriftlig, er den også vanskelig tilgjengelig, og det vil heller ikke være mulig å objektivisere praksisen i like stor grad som en skriftlig kilde. En er videre avhengig av muntlig overbringelse, og faren er at det kan forekomme forskjeller ved formidling. Imidlertid er det nok antakelig ikke grunnlag for noen

---

⁷²Ot.prp. s.34-45 uttrykker et verken passiv eller aktiv bestikker har rimelig grunn til å balansere på kanten av en staffebestemmelse. Forarbeidene er også omtalt hos Stordange s.160

⁷³ Ot.prp. s.55

⁷⁴ Monsen s.40

stor bekymring i denne sammenhengen. Det er vanskelig å se for seg at man i et tvilstilfelle ville lagt særlig vekt på en lokal oppfatning med mindre den åpenbart var både ensartet og vidt kjent. I denne sammenhengen er det også grunn til å minne om Høyesteretts krav til at retningslinjer må være klart utformet. Det er ingen grunn til å være mindre streng med kravene som stilles til praksis ved arbeidsstedet. I den grad en slik etablert praksis kan påvises, må den imidlertid kunne tillegges betydning på linje med skriftlige interne retningslinjer.

4.10 Hvilken betydning har skillet mellom passiv og aktiv bestikker for bedømmelsen av straffansvaret?

4.10.1 Bakgrunnen for spørsmålet

Ser en hen til bestemmelsen i bokstav a og b er ordlyden i gjerningsbeskrivelsen helt lik. Som påpekt er det springende punkt i begge tilfeller hvorvidt den aktuelle fordelen er «utilbørlig». Ut fra dette skulle en tro at terskelen for overtredelse er lik. Er først vilkåret objektivt sett oppfylt for den aktive bestikker er det nærliggende å anta at det samme er tilfellet for den passive. I denne delen av fremstillingen skal det altså vurderes om terskelen er den samme for begge parter.

4.10.2 Vil terskelen for overtredelse være lavere for passiv enn for aktiv bestikker (eller omvendt)?

Dersom en ser hen til ordlyden av bestemmelsen er det som sagt nærliggende å gå ut fra at terskelen vil være sammenfallende. Betegnelsen «utilbørlig» stiller ikke i seg selv opp en differensiert terskel avhengig av om en er passiv eller aktiv bestikker. Sett hen til ordlydens betydning på legalitetsprinsippets område tilsier dette at en skal være forsiktig med å stille opp en forskjell i terskelnivået.

I de fleste situasjoner vil det være liten reell forskjell mellom forholdene hos den passive bestikker og forholdene til den aktive. Eksempelvis vil godet stort sett være like mye verdt for giver som mottaker. Samtidig vil fordelen normalt også bli utvekslet under samme omstendigheter og med samme forutsetninger. Som illustrasjon kan en se for seg dyre klientmiddager. Her har begge parter normalt samme økonomisk vinning eller tap, og begge

parter omgås fordelene som ledd i representasjon. I slike tilfeller er det altså minimalt med forskjeller mellom aktiv og passiv bestikker. Når det normalt ikke er nevneverdige forskjeller mellom partene, taler gode grunner for at terskelen for overtredelse ikke påvirkes av om den tiltalte er passiv eller aktiv bestikker.

I forlengelsen av det ovenfornevnte gjør det seg også gjeldende retts tekniske hensyn. Dersom det skal opereres med ulike terskel avhengig av om en er passiv eller aktiv bestikker vil dette innebære en unødig komplisering av regelen. Det som måtte være av relevante forskjeller mellom partene, og som kan begrunne ulike resultat i rettsstridsvurderingen er allerede dekket gjennom de øvrige momentene. Eksempelvis vil en som påpekt kunne få ulikt utfall for aktiv og passiv bestikker som følge av formålet bak gaven. I lys av at forskjeller mellom partene ivaretas gjennom praktiseringen av de øvrige momenter er det ingen grunn til å komplisere ytterligere ved å ha ulike terskler.

På bakgrunn av det ovenfornevnte må resultatet på dette punktet bli at det ikke innvirker på utilbørighetstærskelen i seg selv hvorvidt en står ovenfor en passiv eller aktiv bestikker. I vurderingen av straffansvaret har det derfor liten betydning å skille skarpt mellom partene på dette punktet.

4.11 Betydningen av skillet mellom offentlig og privat ansatte

4.11.1 Innledende betraktninger

I vurderingen av hvilken betydning skillet mellom offentlig og privat ansatte skal tillegges, må utgangspunktet tas i ordlyden. Når rettsanvenderen skal ta standpunkt til om en gitt «fordel» er «utilbørlig», gir ikke bestemmelsen noen veiledning på dette punktet. Uttrykket er så vagt formulert at det ikke lar seg gjøre å utlede noe konkret om hvilken vekt ansettelsesforholdet skal ha. På den ene side skiller altså ikke ordlyden klart mellom type arbeidsgiver. Samtidig legger den heller ikke noen direkte hindring i veien for at skillet skal kunne få stor betydning i det enkelte tilfellet.

Dersom en ser hen til lovens forarbeid understrekes det her at skillet mellom offentlig og privat ansatte skal ha betydning. Blant annet er det uttalt at «generelt må det legges til grunn at offentlige tjenestemenn må finne seg i å være underlagt en strengere norm enn personer

som arbeider i privat virksomhet»^{75 76}. I samme retning uttrykker Stordrange at kravene bør «skjerpes i det offentlige, fordi de hensyn straffereglene skal verne gjør seg sterkere gjeldende i offentlige forhold enn i private»⁷⁷. Det er dermed på det rene at terskelen for overtredelse vil være lavere for offentlig ansatte. I den videre fremstillingen skal fokuset rettes mot å analysere hensyn som er av betydning for å fastlegge terskelen mer konkret.

4.11.2 Nærmere om hensynene som begrunner forskjellen i terskelnivå

Uansett om typetilfellet en står overfor gjelder offentlig eller privat ansatte, er tillit et viktig aspekt for beslutningstakeren og prosessen rundt. Dette gjelder uavhengig av om den som skal avgjøre den konkrete saken er næringsdrivende eller offentlig ansatt. Hensynet til å ivareta tilliten er relevant i begge tilfeller^{78 79}. Imidlertid er det ikke gitt at det alltid må tillegges den samme betydningen. Blant annet er det et poeng at allmenhetens tillit har en særlig viktig funksjon i det offentlige. I «Veileder om gaver i tjenesten» er det trukket frem at «innbyggernes tillit til forvaltningen er grunnleggende for at de skal respektere forvaltningens avgjørelser»⁸⁰. Dette poenget har mye for seg. Ser en på hvordan den norske forvaltningen er bygd opp er denne veldig voluminøs. Her er mange former for virksomhet omfattet, og muligheten for effektiv kontroll av om vedtak og pålegg etterleves er gjerne begrenset. Det er derfor viktig å opprettholde en forvaltning hvor avgjørelsene blir respektert. Skal dette skje er tillit hos befolkningen skapt gjennom troen på nøytral og uavhengig saksbehandling, helt grunnleggende. Dermed blir det også viktig at straffebestemmelsen praktiseres på en slik måte at den særlig sikrer tilliten til det offentlige. Dette tilsier at terskelen for overtredelse bør være lavere i slike tilfeller⁸¹.

I tillegg til det rent praktiske aspektet om å sikre etterlevelse av avgjørelser, har man også den rettssikkerhetsmessige siden av saken. Skal en holde fast ved rettsstatsmodellen vi har i dag, er det avgjørende å fortsette vernet om forvaltningens saklighet og uavhengighet. Hvis et slikt

---

⁷⁵ Ot.prp. s. 56

⁷⁶ Auglend, Mæland og Røsandhaug s.995

⁷⁷ Stordrange s. 168

⁷⁸ Stordrange s. 124

⁷⁹ Ot.prp. s. 6

⁸⁰ Uttalelsen fremgår på s.6. Retningslinjene er tilgjengelig på regjeringen.no

https://www.regjeringen.no/globalassets/upload/kmd/apa/gaveveilederen_bm.pdf?id=2239028 (31.5.2015)

⁸¹ Tillitssynspunktet er heller ikke noe som er nytt med den nye straffebestemmelsen, se eksempelvis Rt.1986.1083, som gjaldt korrupsjonsstraff for offentlig ansatt. Førstvoterende mente en måtte «reagere skarpt når korrupsjon fremkommer i offentlig forvaltning». Avgjørelsen er omtalt i Stordrange s.146-147.

mål skal oppnås, kan det ikke aksepteres et nivå hvor det utveksles goder egnet til å virke inn på beslutningsprosesser. Utad vil en slik praktisering lett skape mistro til avgjørelsene, noe som tilsier en ekstra streng vurdering i slike tilfeller. I samme forbindelse er det imidlertid også et poeng at mistro hos befolkningen nok kan skapes selv om det egentlig ikke er grunnlag for det. En kan eksempelvis godt klare å holde seg objektiv og utføre jobben tilfredsstillende selv om man har mottatt en fordel. Problemet oppstår i møte med allmenheten som gjerne ser kritisk på situasjonen uansett. Dersom allmenhetens tillit er det avgjørende parameter, så er den samme skaden skjedd uavhengig av om det grunnlag for mistroen eller ikke⁸². Sett i sammenheng med at forarbeidene åpner for en viss handlefrihet, tilsier dette at man ikke skal trekke tillitspunktet for langt heller. Utfordringen ligger i å finne en balansegang mellom opprettholdelse av tillit og behovet for en effektiv saksbehandling.

Som vist er tillitsperspektivet også viktig i forholdet mellom private aktører. At det i dette tilfellet er en viss likestilling mellom private og offentlige ansatte, følger også av lovgivningen ellers på strafferettens område. Eksempelvis har en straffeloven § 276b om korrupsjon, §271 som gjelder bedrageri, §256 underslag og §276 utroskap⁸³. I disse bestemmelsene er det ikke bare offentlig ansatte som blir vurdert særlig streng, men også andre private som har en «særlig tillit som følger med hans stilling». Bestemmelsene indikerer at tillitshensynet har såpass stor betydning i forhold til private aktører at også disse bør vurderes strengere i relasjon til utilbørighetsterskelen. På den annen side kan Høyesteretts omtale av §276b i Ruterdommen sies å svekke synspunktet noe. I avgjørelsen ser Høyesterett bestemmelsen først og fremst som er argument for å vektlegge betydningen av offentlig tjenestemenn. Selv om bestemmelsen også kan omfatte private nevnes ikke dette. Det er imidlertid vanskelig å trekke et entydig bidrag ut av førstvoterendes behandling på dette punktet. Det som likevel er klart er at han i alle fall ser offentlig ansettelsesforhold som et skjerpene moment⁸⁴

Til tross for visse likhetstrekk er nok tillitsaspektet i det private likevel ikke parallelt med det offentlige. Når stat eller kommune utfører sine forvalteroppgaver er det ikke private interesser de representerer, men nettopp det offentliges. I lys av dette blir ivaretagelse av tillit viktigere

---

⁸² Se «Veileder om gaver i tjenesten» som trekker frem at «om giveren isolert sett er i en posisjon der påvirkning er utelukket, kan mottak av gaver mv. likevel være egnet til å svekke tilliten til den enkelte embets- eller tjenestemann eller den virksomhet vedkommende er ansatt i», jf. s.12.

⁸³ Se Stordrange s. 145

⁸⁴ Avgjørelsens avsnitt 20 og 21

for det offentlige⁸⁵. Situasjonen stiller seg altså noe annerledes for private rettssubjekt, det være seg vanlig borger eller et næringsdrivende selskap. Disse forvalter ikke verdier på vegne av allmenheten. Tillitsmomentet gjør seg derfor ikke like sterkt gjeldende. Dette tilsier at det ikke er nødvendig å anlegge en like streng bedømmelse av tilbørighetsterskelen for private aktører.

Videre er det i teorien også vist til at det ikke er ubetinget positivt å anlegge en for streng vurdering av offentlig ansatte. Blant annet er det trukket frem at «Fordeler i form av middager, ekskursjoner, mindre gaver mv kan være med på å øke tjenestemannens interesse for arbeidet, øke det personlige initiativ, bedre servicen osv»⁸⁶. Isolert sett er sitatet et ganske godt poeng i retning en like vid terskel også for offentlig ansatte. Selv om det offentlige ikke nødvendigvis opererer med helt de samme formål som private så har de likevel en del fellestrekk, blant annet et mål om å yte god service. I lys av det vil de fleste forhold egnet til å bedre prestasjonene være positivt. Motiverte ansatte og bedre tjenesteytelse er også noe det offentlige vil være tjent med på sikt. I samme retning er det også et poeng å bidra til nedjustering av forskjellen mellom offentlig og privat ansatte. Da er det lite heldig å operere med et snevrere handlingsrom når det gjelder å motta fordeler for de som er offentlig ansatte.

Selv om synspunktet ovenfor har gode grunner for seg kan det neppe tillegges altfor stor betydning. For det første er det neppe i samsvar med straffebestemmelsens intensjon å anvende denne som brekkstang for mer arbeidspolitiske formål. For det andre må behovet for å sikre allmenhetens tillit til det offentliges uavhengighet veie betydelig tyngre enn ønsket om å minske forskjeller mellom offentlig og privat ansatte. Selv om motiverte saksbehandlere og tjenestemenn er positivt er det likevel å foretrekke at de fremstår med sin uavhengighet i behold.

Et forhold som imidlertid kan begrunne en like streng praktisering av terskelen for private, er hensynet til konkurransekraft⁸⁷. Borgeren vil kunne risikere høyere priser på grunn av mindre konkurranse. Private bedrifter kan på sin side i verste fall gå konkurs fordi de taper kontrakter til selskap som har begått korrupsjon, eksempelvis i en anbudsrunde. Nødvendigheten av å

---

⁸⁵ Se også Hjørt s. 32, som er inne på «behovet for tillit til en forsvarlig forvaltning av fellesskapets midler» i relasjon til vurderingen av grov korrupsjon. Synspunktet må sies å ha tilsvarende relevans for terskelgrensen mellom straffri handling og simpel korrupsjon.

⁸⁶ Thrap-Meyer s. 99

⁸⁷ Ot.prp. s.6

motvirke dette tilsier at en bør være streng i praktiseringen av den nedre terskel også mellom parter som bare er private aktører.

4.11.2 Enkelte særlige tilfeller

Som vist er allmenhetenes tillit et viktig poeng som kan tale for en strengere bedømmelse av offentlig ansatte. Synspunktet gjelder generelt, men det er også grunnlag for å nyansere det ut fra de konkrete forholdene i saken. Eksempelvis vil terskelen for offentlig ansatte kunne differensieres ut fra stillingen tiltalte besitter⁸⁸. Dette må ses på bakgrunn av ønsket om å motvirke uakseptabel innflytelse på offentlige beslutningsprosesser. Dersom dette hensynet skal ha betydning forutsetter det at stillingen tiltalte besitter er av en slik art at det faktisk er mulig å utnytte den på en utilbørlig måte. Hvis så ikke er tilfelle, er det ingen grunn til å tillegge offentlig ansettelse vekt i skjerpene retning. Ut fra dette vil det kunne anlegges en mildere bedømmelse av en offentlig ansatt som eksempelvis ikke har mulighet til å innvirke på noen beslutningsprosess. I en slik situasjon vil skadepotensialet være mer begrenset hva gjelder allmenhetens tillit til myndighetsutøvelsen.

På samme måte som at en kan vurdere offentlig ansatte mildere hvor det ikke gjør seg gjeldende sterke tillitshensyn bør en også kunne gjøre det motsatte. Hvor det er særlig gode grunner til å verne tilliten bør en altså være enda strengere i utilbørlighetsvurderingen. Åpenbare eksempler på tilfeller hvor dette aktualiseres er politiet, påtalemyndigheten og domstolen. Dette er institusjoner som er særlig forbundet med offentlig maktutøvelse. Konsekvensen er selvsagt at bedømmelsen blir tilsvarende strengere.

Spesielt for politiets del er antakelig problemstillingen om hvilke fordeler som kan mottas særlig aktuell. Gjennom sitt daglige virke er polititjenestemennene ofte i nær kontakt med publikum. En viktig del av arbeidet består også i serviceyting til de som trenger det, jf. politiloven §2. Konsekvensen av dette er gjerne at tjenestemennene kommer i en situasjon hvor de som har fått hjelp ønsker å vise takknemlighet. I likhet med øvrige offentlig ansatte må det også for polititjenestemenn være en viss adgang til å få oppmerksomheter i slikt øyemed.

---

⁸⁸ Stordrange s. 174 er inne på at posisjonen har betydning uavhengig av om det vurderes i forhold til offentlig eller privat ansatte.

Forarbeidene går også langt i å tillate at tjenestemennene skal kunne motta fordeler i slike situasjoner. Blant annet uttales det at «En fordel som regnes som et naturlig uttrykk for anerkjennelse av utført arbeid, vil på ingen måte kunne anses utilbørlig»⁸⁹. Ut fra dette skulle en tro at spillerommet var ganske stort. Imidlertid må vurderingen av hva som er akseptabelt skje i lys av yrkesgruppen og de særlige hensyn som der gjør seg gjeldende. Spesielt hva gjelder politiet er det god grunn til å være mer tilbakeholden enn ellers⁹⁰. Dersom det i utstrakt grad bygger seg opp en aksept for å gi anerkjennelse av godt arbeid, vil en på sikt risikere at det også vokser frem som en forventning. Blir dette et premiss for god tjenesteytelse fra de som forvalter statens maktmonopol, vil det være svært uheldig. Når det er sagt så er det selvsagt ikke grunnlag for å hevde at utviklingen kommer til å gå så langt. Hensett til den grunnleggende funksjonen politiet har er det imidlertid viktig å være preventiv slik at en unngår negativ utvikling. Den sikreste måten å unngå negativ utvikling på er å anlegge en streng bedømmelse av hvilke fordeler som er akseptable.

Av de tre særlige tilfellene trukket frem ovenfor, er det likevel domstolen som i størst grad skiller seg ut. I en moderne rettsstat hvor domstolsprøving er borgernes siste mulighet til å prøve sin sak, er det helt avgjørende å beholde uavhengigheten. I slike tilfeller er det dermed svært lite som taler for at det skal være noe særlig handlingsrom for utveksling av fordeler⁹¹. Kanskje kan man hevde at det er best å anlegge en i overkant streng vurdering på dette punktet. Alternativt løper man risikoen for at allmenheten mister tilliten til de institusjonene som er grunnleggende for samfunnet slik vi kjenner det i dag.

4.11.3 Oppsummering av betydningen til skillet mellom offentlig og privat ansatte

Basert på det forannevnte er det ingen tvil om at både offentlig og privat ansatte har anledning til å motta fordeler av en viss verdi. Innenfor spillerommet som ordlyd og forarbeider trekker opp må imidlertid grensen trekkes ulikt. Gjennomgående vil en måtte operere med en lavere

---

⁸⁹ Ot.prp. s. 55

⁹⁰ Oppfatningen om at det må gjelde særlig strenge krav for myndighetspersoner er også tydelig ut fra høyesterettspraksis. Blant annet kan det vises til Rt.2011.477, som gjaldt en politimann som var dømt for korrupsjon. Her uttrykket førstvoterende at «Polititjenestemenn står etter min mening i så måte i en særstilling. De utøver inngripende myndighet på vegne av det offentlige, og det er nødvendig at de nyter alminnelig tillit i samfunnet», jf. dommens avsn. 27.

⁹¹ Matningsdal s.442

terskel hva gjelder offentlig ansatte. Dette skyldes at ulike hensyn gjør seg gjeldende avhengig av om det er offentlig eller privat ansatte en vurderer ansvar for.

4.12 Hvilken betydning har det for korrupsjonsterskelen at man er ansatt i et offentlig eid selskap?

4.12.1 Generelt om problematikken

Dersom det skal opereres med en meningsfylt sondring mellom offentlig og privat ansatte, er det en første forutsetning at det lar seg gjøre å skille mellom de. Normalt sett byr dette neppe på et særlig stort problem. Tollereren som utfører grensekontroll gjør åpenbart dette som statsansatt, mens den som behandler kunder i butikken er ansatt i en privat bedrift. Imidlertid er det ikke alltid like enkelt å trekke skillelinjen. Som uttrykt i den juridiske teori er blant annet «resultatet av den senere faktiske utviklingen av statens engasjement og forholdet til privat sektor, ... at grensen mellom offentlig og privat sektor nå er blitt mer diffus»⁹². Med andre ord har det oppstått en del grensetilfeller. Her er det ikke åpenbart hvilken rettslig betydning en skal tillegge organisasjonsformen til arbeidsgiver. Et typisk eksempel som kan by på utfordring er selskapene som i og for seg er private rettssubjekt, men som likevel har en sterk tilknytning til det offentlige. I denne delen av fremstillingen skal det drøftes hvordan en slik problematikk skal håndteres.

4.12.2 Den nærmere vurdering

Det beste argumentet i retning av en streng vurdering i slike situasjoner er tilknytningsforholdet, og dermed identifikasjonen med det offentlige. En klar forbindelseslinje til det offentlige resulterer i at samme hensyn som gjelder for offentlig ansatte også aktualiseres for de ansatte i selskapet. Typiske eksempler på selskap med nær forbindelse til det offentlige er Statoil, Telenor og NSB. Her gjør det statlige eierskapet tilknytningen såpass sterk at er nærliggende å knytte strengere forventning til opptreden av ansatte i disse selskapene sammenliknet med andre alminnelige forretningselskap.

---

⁹² Thrap-Meyer s. 134. Stordrange er også inne på at skillet mellom offentlig og privat ikke er like skarpt som det har vært, s.124

I motsatt retning har Thrap gjort gjeldende at «økningen i det offentlige engasjement i kommersielle selskaper som er organisert som private rettssubjekt gjør det.. mindre påtrengende å legge vekt på om de ulike organer er eid eller drevet av det offentlige eller ikke. Grunnen til dette er bl.a. identifikasjonsfaren ikke gjør seg gjeldende i samme grad, dvs. det forhold at f.eks. en leder i et offentlig eid selskap identifiseres med det offentlige»⁹³. Thrap-Meyer ser dermed ut til å være av den oppfatning at det ikke er like stort grunnlag for å behandle offentlig eide selskaper så strengt. I de fleste tilfeller har Thrap-Meyer antakeligvis rett, normalt sett er det ikke grunn til å forskjellsbehandle. Som vist vil det nok likevel være slik at det i enkelte tilfeller foreligger en sterk identifisering. Dette resulterer i at allmenheten ikke vurderer selskapets ansatte som vanlig private, men som offentlig ansatte. I en slik situasjon gjør tillitshensynene seg gjeldende med samme tyngde som ellers. Et typisk eksempel er særlig hvor man har skilt ut vanlig offentlige oppgaver og organisert utføringen av disse i selskapsform⁹⁴. Her er det liten grunn til å stille lempeligere krav til de ansatte. Se i samme retning førstvoterendes uttalelser i Ruterdommen. Blant annet trekkes det frem at det også bør «stilles særlig krav ovenfor ansatte i offentlig eide selskaper som ikke er tjenestemenn. Ikke minst må det være slik når et offentlig eid selskap ikke driver konkurranseutsatt næring, men snarere er opprettet som en hensiktsmessig organisering av en enhet som primært forestår offentlige oppgaver på vegne av sin/sine eiere»⁹⁵. I slike tilfeller vil både identifikasjon og likhet i arbeidsoppgaver lede til at en bør anlegge den samme strenge bedømmelsen som man ellers gjør av offentlig ansatte. Med andre ord blir det av underordnet betydning at man formelt har skilt ut virksomheten i et privat selskap.

På den annen side har en del av statlig eide foretak klare likhetstrekk med øvrige selskap gjennom sin forretningsdrift. Selv om eieren for så vidt er det offentlige, og man dermed har en viss tilknytning til staten, er det fortsatt i mange tilfeller forretningsdrift man bedriver. Formålet til Statoil er eksempelvis primært å selge olje for å få mest mulig avkastning. Dette gjelder selv om overskuddet til syvende og sist tilfaller staten. I så måte synes det nærliggende å tillegge slike selskaper samme handlingsrom som bedrifter ellers har. Så lenge de skal drive næringsvirksomhet vil behovet for representasjon og promotering være det samme som for øvrige selskap. Situasjonen tilsier at også offentlig eide selskaper bør ha den samme adgangen

---

⁹³ Thrap-Meyer s. 134

⁹⁴ Et liknende forhold har man også på forvaltningsrettens område i relasjon til spørsmålet om offentlig eide selskaper faller inn under forvaltningsloven. For en nærmere redegjørelse om dette, se Jan Fridtjof Bernt og Ørnulf Rasmussen, «Frihagens forvaltningsrett» bind 1, 2.utgave Bergen 2009, s. 160-162

⁹⁵ Avgjørelsens avsnitt 21

til å gi og motta fordeler. Se i samme retning Thrap-Meyer, som trekker frem at offentlig virksomhet i konkurranse med private bør kunne opptre på lik linje som øvrige konkurrenter⁹⁶.

På bakgrunn av det ovennevnte må konklusjonen på spørsmålet være at det må skilles noe mellom de selskapene staten eier. For de selskapene hvor man har en særlig assosiasjon til det offentlige, og hvor en har skilt ut tradisjonell offentlig virksomhet er det liten grunn til å stille lavere krav. Derimot kan det være grunn til å behandle offentlig eide selskaper som driver vanlig kommersiell virksomhet noe mildere. Som vist vil de opptre på linje med private bedrifter, og behovet for å kunne markedsføre selskapet tilsier at terskelen for overtredelse bør ligge på samme nivå.

4.13 Foreløpig oppsummering av innholdet i utilbørighetsstandarden

Når en drøfter om en mottatt fordel er «utilbørlig», må dette skje på bakgrunn av en ganske inngående vurdering. I tvilstilfelle, hvor spørsmålet om den nedre terskel kommer på spissen, vil rettsanvendelsesprosessen kunne bli både omfattende og krevende. Selv om ordlyden ikke gir særlig veiledning kan en likevel finne moment i forarbeid og rettspraksis. Som vist vil det særlig være av betydning å se hen til formålet bak fordelene. Eksempelvis skiller man mellom tilfellene hvor motivasjonen består i et rettsstridig element og hvor handlingen har et rasjonelt og legitimt formål. Videre vil det selvsagt være av interesse om tiltalte er offentlig eller privat ansatt. Som påpekt vil dette kunne ha mye å si for terskelen. Det har i tillegg relevans hvilken verdi en kan tillegge fordelene man vurderer tilbørigheten til. Samtidig er det også av interesse å se hen til graden av åpenhet i forholdet mellom arbeidsgiver og arbeidstaker. I den grad det foreligger vil også interne retningslinjer eller etablert praksis på arbeidsplassen være relevante forhold å se hen til. Samlet sett gir disse generelle momentene viktige bidrag når rettsanvenderen skal forholde seg til et relativt skjønnspreget vurderingstema.

---

⁹⁶ Thrap-Meyer s.134

5 Avslutning

Oppgavens hovedformål har vært å drøfte det nedre sjiktet for straffansvar i §276a, og ut fra behandlingen ovenfor er det grunnlag for følgende konklusjoner: først og fremst har både forarbeid og rettspraksis vist at det gjelder et handlingsrom for å motta fordeler, eksempelvis i egenskap av å være ansatt. Med mindre en befinner seg i en fase hvor det inngås kontrakter med motparten⁹⁷, eller man behandler en søknad fra giver, vil en kunne motta en rekke goder uten å havne i straffansvar. Problemet oppstår først i møte med forhold hvor momentene ikke trekker klart verken i den ene eller den andre retningen. Alternativt vil en også kunne få vanskeligheter med å avgjøre spørsmålet hvor momentene gjør seg gjeldende med tyngde, men hvor bidragene spriker. Eksempelvis kan man tenke seg et forhold som Ruterdommen hvor fordelen er mottatt som representasjon, men hvor verdien er enda høyere⁹⁸. I slike tilfeller vil det kunne bli svært vanskelig å vurdere hvor den nedre terskelen for overtredelse skal trekkes. Dette gjelder både for trenede jurister, og ikke minst for lekfolk. Særlig for de som driver utstrakt promotering og representasjon i jobbsammenheng vil spørsmålet om hvordan en håndterer slike grensetilfeller kunne bli aktuelt.

Ses poenget fra forrige avsnitt i et rettsikkerhetsperspektiv er det ikke tvilsomt at lovgiver optimalt sett burde klarlagt grensdragningen nærmere. Imidlertid er det vanskelig å presisere vurderingstemaet ytterligere i en lovbestemmelse. Nettopp fordi loven skal gjelde generelt, og regulere veldig mange forskjellige situasjoner, blir det umulig å ha en klarere regel uten at dette går på bekostning av effektiviteten. I lys av dette er en henvist til å vurdere egen rettsstilling ut fra en ganske skjønnsmessig bestemmelse. Problemet er at selv om forarbeidene trekker frem en rekke moment, som vist ovenfor, foreligger det ikke noen autoritativ presisering av hvordan disse generelle poengene konkret skal anvendes. Her er en henvist til å vente på avklaring fra Høyesterett. Før det kommer flere avgjørelser som uttaler seg om tvilstilfeller, vil det være vanskelig å komme med sikre antakelser om når en «fordel» vil være å anse som «utilbørlig», jf. § 276a, første ledd.

---

⁹⁷ Stordrange s. 174 trekker også frem at det er større grunn til å være varsom om fordelen mottas «før en bestemt forretningsbeslutning fattes, enn etterpå».

⁹⁸ Som antydnet er det vanskelig å trekke en klar konklusjon om hvor grensen for verdien går i et slikt tilfelle (siden det kun foreligger en avgjørelse). Selv om en nå kan si med sikkerhet at det i liknende tilfeller vil bli akseptert en verdi opp mot 4.500 kr, er det ikke nødvendigvis sagt noe om hvor den øvre grensen for verdien går. Her kan det tenkes at det økonomiske handlingsrommet er enda større.

6 Register

6.1 Lovregister

Kongeriket Norges Grunnlov 17. mai 1814

Almindelig borgerlig Straffelov 22. mai 1902 nr.10

Lov om politiet 04. august 1995 nr.53

Lov om straff 20. mai 2005 nr.28

6.2 Forarbeidsregister

Odelstingsproposisjon nummer 78 (2002-2003) Om lov om endringer i straffeloven mv.
(straffebud mot korrupsjon)

Odelstingsproposisjon nummer 22 (2008-2009) Om lov om endringer i straffeloven 20. mai
nr. 28

6.3 Domsregister

6.3.1 Avgjørelser fra Høyesterett

Rt. 1986 s. 1083

Rt. 2005 s. 1628

Rt. 2009 s. 130

Rt. 2011 s. 477

Rt. 2011 s. 1495

Rt. 2014 s. 786

6.3.2 Underinstansavgjørelser

TSOST – 2012 – 107692

6.4 Litteraturliste

6.4.1 Bøker

Andenæs, Johs. Og Kjell V. Andorsen, *Spesiell strafferett og formuesforbrytelsene*, 1. utgave, Harstad, 2011

Auglend, Ragnar L. Henry John Mæland og Knut Røsandhaug, *Politirett*, 2. utgave Bergen/Sarpsborg, 2004

Bernt, Jan Fridtjof og Ørnulf Rasmussen, *Frihagens forvaltningsrett*, bind 1, 2. utgave Bergen, 2009

Grimelid, Ane, Christian Hjort, Heddy Ludvigsen, Henrik Smiseth, Monica Syrdal, Hanne Zimmer, Janicke Wiggenm, *Etikk og offentlige anskaffelser*, 1. utgave, Oslo, 2014

Matningsdal, Magnus, *Norsk spesiell strafferett*, 1. utgave, Oslo 2010

Monsen, Erik, *Innføring i juridisk metode og oppgaveteknikk*, 1. utgave, Bergen 2012

Mæland, Henry John, *Norsk alminnelig strafferett*, 1. utgave Bergen 2012

Stordrange, Bjørn, *Forbrytelser mot vårt økonomiske system*, 3. utgave, Oslo 2012

Thrap-Meyer, Robin, *Om straffelovens §§112 og 113(.) En studie av korrupsjon som strafferettslig problem*, Manuskript, Oslo 1999

6.4.2 Artikler

Pedersen, Linn Helmich, *Korrupsjonsdommer i Norge, 2003-2014*, utgiver; Transparency International Norge 2015 (tilgjengelig på lovdatab.no)

Torp, Sigurd Holter, *Korrupsjon – formålets betydning for utilbørighetsvurderingen*, Lov og Rett nr.9 2012 s. 550-556

